Kenan Güneş

MAMIKÊN ME

Rêza Pirtûkên Kurdî-18

EVRENSEL
BASIM
YAYIN

EVRENSEL

BASIM YAYIN

Kenan Güneş

MAMIKÊN ME

Lêkolîn- Berhevkarî

DOĞA BASIN YAYIN
Dağıtım Ticaret Limited Şirketi
Tarlabaşı Blv. Kamerhatun Mah. Alhatun Sk. No: 25 Beyoğlu / İstanbul
T: 0212 255 25 46 F: 0212 255 25 87
www.evrenselbasim.com - info@evrenselbasim.com

Evrensel Basım Yayın **530**
Rêza Pirtûkên Kurdî **18**
Mamikên Me: Kenan Güneş

Redaksîyon: İsmail Dindar
Wêneyê Bergê: Burhan Deniz
Amadekirina Bergê: Devrim Koçlan

ISBN 978-605-5315-60-3
© Evrensel Basım Yayın 2013 - Sertîfîka No 11015

Çapa Yekem Gulan 2013 • Stembol

Çap: Ezgi Matbaası Sertîfîka No: 12142
www.ezgimatbaa.net - ezgimatbaa@maynet.com
Sanayi Cad. Altay Sk. No: 10 Çobançeşme-Yenibosna / İstanbul

MAMIKÊN ME

SIPASÎ: Di vê xebatê de, keda pir kesan heye. Ji Wanê dostên hêja Şuayp Orhan û Ebûbekir; ji navçeya Basa birêz Selîm Kalfa; ji Qereyaziyê mamoste Mahpûs; ji Cizîrê Kekê Dûndar û mamoste Eşref; ji Semsûrê mamoste Hecî Sağlık; ji Norşînê hevalê Zana; ji Qerecdaxê mamoste Remezan; ji Şernexê hevalê Şîrzat û sê xwendekarên hêja ên Lîseya Anadolûyê; ji Pîranê mamoste Ayhan û gelek hevalên din…..ji bo keda van hevalan gelekî sipas dikim.

NAVEROK

Mamik (Tiştonek-Meselok-Metelok-Tiştanok) 9
Hinek Taybetmendiyên Mamikan 21
Tiştonek-Mamik (Têderxıstınok-Metelok-Meselok-Çik Çiko) 25
Çîbenok - Çikçiko 138
Varyantên Hinek Mamikan 143
Çend Mînakên Pirsên Mantıqî 166

MAMIK (TIŞTONEK-MESELOK-METELOK-TIŞTANOK)

Mamik, leyîstikeke hişmendî ye. Di vê leyîstikê de pirsîna tiştekî şênber an jî razber ya ku hinek taybetiyên wê hatine dayîn heye. Ev pirsîneke hengdar e. Kesê ku mamik jê tê pirsîn di demeke kin de bi kelecan hewl dide ku bersiv bide. Ji ber vê jî di hişê xwe de zanîna xwe û xeyalê xwe datîne ber hev û ji vana wêneyan çêdike. Bi vî awayî dixwaze zûka bersivekê çê ke. Dibe ku mirov di ber bersivdayinê de biweste, lê ev westîn kêf û zewqê dide mirov.

Derbarê mamikan de çend kesan nêrînên xwe wiha aniye ziman: Birêz Mihemed Elî[1], ji bo mamikan dibêje: "Tiştonek (mamik) cureyekî lîstik û pirsên devkî ye ku zîrekî û şarezayiya mirov pê tê pîvan". Wêjevanê ewrûpî Friedreich ji bo mamikan viha gotiye: "Mamik, pêşkêşkirina tawlipancik (nerasterast) ya tiştekî nediyar e. Kesê ku mamikê dixwîne an jî guhdarî dike, bi hişê xwe hewl dide ku wê tiştê bibîne". Wêjevanê bi navê Star vê dibêje: "Mamik leyistikeke hişmendî ye ku wesf û taybetiyên tiştekî bê ku eşkere bête gotin lê têgihiştina wê hesantir kirî radixe ber çavan".

Mamik, berhemên wêjeya zarokan e. Gel, bi vê rêbazê xwestiye zarokên xwe ji aliyê hijmendî ve jîr bike û wan fêrî tiştên ku li derdora wan hene bike. Pirsîn û bersivdayina mamikan ji bo zarokan piranî weke pêşbaziyek e. Lewre zarok heta ku ji milê wî tê zîrekiya xwe nîşan dide û bi vî awayî xwe bi hevalên xwe re hevberî (muqayese) dike. Mamik, ji aliyê têkiliya ziman-zarok ve jî risteke pir giring digire ser

1 Ji Kovara Tûrik

xwe. Bi navbeynkariya mamikan zarok zimanê dayika xwe bi awayekî zelal û paqij dinase û fêr dibe. Li vir pêwîst e em vê jî bibêjin: Her çi qas mamik berhemên wêjeya zarokan be jî ne tenê jibo zarokan e. Bi taybetî di nava kurdan de kesên navser jî bi mamikan re eleqeder in.

Li ser rista mamikan hinek tiştên din jî tên gotin. Yek ji wan gotinan jî ev e: Tê angaşt kirin ku zemanê berê di pirsgirêkên civakê de mamikan ristekî çareseriya bêxwîn dileyist. Aliyên ku ji bo şer dihatan li hemberî hev bi pirsîna mamikan hêzên hev û din diceribandin. Di bersivdayinê de kîjan berek serkeftî bûya di şer de jî ew serkeftî dihata pejirandin. Bi vî awayî pirsgirêk bê xwînrijandin çareser dibû.

Mamik, hem li gor avabûna xwe hem jî li gor ahenga xwe dişibe helbestê. Lewre hinek caran weke cureyeke helbestê jî tê pejirandin.

Ji aliyê mijara xwe jî mamik pir dewlemend in û tu sînor jî ji xwe re qebûl nekiriye. Ol, civak, ajal, tiştên ku rojane tên bikaranîn, tiştên razber û şênber, xweza û hwd gelek tişt bûye mijar ji mamikan re. Hinek caran mijarên ku di nava civakê de qedexe ne jî hatiye bikaranîn.

Mamik, yek ji berhemên herî kevnare yên wêjeya devkî ya gelêrî ye. Mamik, di serî de her çi qas ji aliye kesekî ve hatibe çêkirin jî di nava demê de dibe berhemek gelêrî. Di nava gel de hê jî kesên ku mamikan çê dikin henin.

Mirov û jiyana mirov her dem diguhere, li gor pêdiviyê hinek tişt ji nava jiyana wî derdikevin, hinek tişt jî tevlî jiyana wî dibe. Li gor vê pergalê mamik jî an ji ziman derdikevin an jî tevlî ziman dibin.

Di nav kurdan de her herêm ji bo mamikê peyvekî cuda bi kar tîne. Li Botanê peyva "*mamik*", li milê Serhedê "*tiştonek*", li Semsûrê "*tiştik*", li derdora Amedê "*tiştanok*" û li hinek deverên Pasûrê "*meselok*", li milê Culemêrgê "*metelok*" û her wekî din li hinek deveran jî "*têderxistinok*" tê bikaranîn. Li gor ferhenga kurdî[1] li hinek deran jî "*kelemamik, çistan, pêderxistinok, qinik* û *apik*" tê bikaranîn. Di kurdiya dimilkî de, li Dêrsimê "*çînorek*" di dimilkiya li derdora Amedê de "*çik çiko*" û li gor ferhenga kirmanckî[2] jî "*çibenok* û *mertal*" tê bikaranîn.

1 Farqînî Zana, Ferheng,enstîtiya Kurdî ya Stenbolê, 2007.

2 Grûba xebate ya vateyê, Ferhengê Tirkî-Kirmanckî, Vate, Stenbol, 2009

Li welatên din ên dinyayê ji bo mamikan navên tên bikaranîn wiha ne: Di zimanê ingilîzî de "riddle; word puzzle", di fransizî de "devinette; énigme", di almanî de "Rätsel", di îspanî de "acertijo; crucigrama; eni", di zimanê îtalî de "indovinello", di zimanê erebî de "*hezora*", di tirkî de "*bilmece, mûamma*" di farisî de "*mûamma* û *çîstan*".

Mamik, li gor avabûnê (sazîbûnê) di esasê xwe de, ji sê beşan pêk tê. Ev her sê beşên hanê li hemû hereman bi heman şeklî tên bikaranîn. Ev beş wisa ne:

A- *Beşa neqerat (dîsgotin):* Her mamik bi beşa neqeratê dest pê dike û her herêm jî, bi neqerateke xwe ya taybet dest bi mamikan dikin. Li vir pêwist e em gotina xwe zelal bikin. Her çi qas em dibêjin "neqerat" jî, lê ew gotinên ku neqeratê pêk tînin li her herêmê kêm an ji zêde diguhere. Ev neqerat; li Anatolya navîn "*Tiştakî min heye* an jî *Molko min tê...*", li Semsûrê "*Tiştikî min heye*", li Dihê û Miksê "*Mam(i)kê mino*", li Şirnexê "*Mamkê minê mamanî*", li Qilabanê "*mamgî minî mamanî*", li Amed, Batman û gelek deverên din jî "*Tiştekî min heye*" an jî "*Tiştekî min heye tiştanî*" û di kirmanckî de jî "*Çîk esto*" ye. Mînak:

"Mamkê mino
Mirîşka dirûnê
Radibe hêk nakê, çi ye?

(textik-kursî) Dihê

B- *Beşa danasînê:* Di vê beşê de taybetmendiyên tiştên ku werin pirsîn têtе dayîn. Ev taybetmendî dibê ku şênber an jî razber ; hêsan an jî zehmet bin. Di vê beşê de carina peyvên bêwate jî ango peyvên li gor rêzbendê (qafiyeyê) li hev hatinê tê bikaranîn. Di van peyvan de pêwist e, mirov ne li wateyê, lê li ahengê binêre. Em dikarin bibêjin beşeke giring a mamikan bi vî awayî pêk tê. Mînak:

Hatim hêt û hêt
Min lê nêrî li min bû pêt?

(çiya) Dihê

Xişt û mişt
Çû dergehê rûnişt?

(milkis, melkes) Dihê

Hilkutî milkutî
Şêx Zeyneba dûv rûtî?

(mişk) Dihê

Hilindir milindir
kur ji bavê bilintir?

(ker û hêstir-agir û dûman) Pasûr

Zîq û zîq
Du ling û heşt çîq?

(cotyar û ga) Pasûr

Di vê beşê de taybetmendiyên têgeh, tişt an jî kesan bi hunera wêjeyî tête dayîn. Ev hunerên wêjeyî piranî îstîare, dirûvandin (teşbîh) û tenasûp (lihevî-peyvên bi hev re eleqeder) in. Mînak:

Qutiya silêmanî
Li ser xanî?

(jina bi zaro) Qereyazî

Di mînaka jor de zikê jina bizaro dirûvê "qutiya silamanî" dide. Li vir tişta ku dirûv dide (ê ku dişibe-benzeyen) "zikê jina bizaro" ye û di rêzikê de eşkere nehatiye bikaranîn. Tişta ku tê şibandinê (hatiye şibandin-kendisine benzetilen) "qutiya silêmanî" ye û di rêzikê de derbas dibe. Lewre hunera îstîare hatiye bikaranîn.

Koka wê di erdê de ye
Nava wê di dewar de ye
Serê wê di mirov de ye?

(genim) Farqîn

Di vê mînakê de em dibînin ku peyvên "kok, nav û ser" peyvên ku bi hev re eleqedar in hatiye bikaranîn. Ji ber vê jî di vê mînakê de hunera tenasûp heye.

C- *Beşa pirsînê*: Ev beş, beşa dawiyê ya tiştonekê ye. Mamik piranî bi pirsa "Çi ye?" bi dawî dibin. Mînak:

Mamikê mino
Pazê amo
Li devê çemo
Sibê rabû
Kit jê nemo, çi ye?

(stêrk) Wan

Hin caran jî mamik rasterast weke pirsekê ji rêzê tê pirsîn. Mînak:

Mamgî minî mamanî
Aşê dêm, çi ye?

(saet) Qilaban

Hinek mamik jî ji bo ku kesê ku mamik jê tê pirsîn têxe rewşeke zehmet de bi gotinênku bi xweşiya mirov neçin bi dawî dibe. Mînak:

Mangî minî mamanî
Kurtan e
Heçî nezan heywan e, çi ye?

(pir) Qilaban

Wek stêrkan diçirûske
Deriyê wê wek brûsk e
Rondik davê wek nîsk e
Li ser dileqe brû û bisk e
Kî ker nebe, wê naske, çi ye?

(çav)

Em dikarin bi çend awayan mamikan dabeş bikin:

1- Ji aliyê hejmara rêzikan (pêkhatinê-sazîbûnê?) ve

2- Ji aliyê pirsyarî ve

3- Ji aliyê aheng û qafiyê ve

1- *Ji Aliyê Hejmara Rêzikan ve Mamik (Tiştonek):* Ez ê vê beşê li gor hêjmara rêzikên ku mamik pêkaniye vebikolînim.Li gor vê:

a) Mamikên yek rêze: Ev cureya mamikan ji bilî rêzika neqeratê bi tenê ji yêk rêzikê pêk tê. Lewre taybetmendiyên tiştên ku têtе pirsîn, pir naye dayîn. Ji ber ku ev mamik yekrêze ne piranî bê qafiye ne. Mînak:

Mamkê mino
Çûk firî sîtil li mila, çi ye?
(deravî-beravî) Dihê

Mamkê mino
Kêçê spîndarek rakir, çi ye?
(kuncî) Dihê

Tiştekî min heye
Çavê ga li kadînê. Çi ye?
(hîv, heyv) Pasûr

b) Mamikên du rêze : Ev cureya mamikan ji bilî neqeratê (dîsgotîn) ji du rêzikan pêk tê. Mînak:

Tiştekî min heye
War û war
Çar pê ne dewar, çi ye?
(dolap) Pasûr

Mamkê minê mamanî
Sîniya savarê
li ser guhê darê, çi ye?
(hinar) Şernex

c) Mamikên sê rêze: Ev cureya mamikan ji bilî neqeratê (dîsgotîn) ji sê rêzikan pêk tê. Mînak:

Mamkê minê mamanî
Serhilû ye ne mar e,
grêkodel e ne dar e,
giya dixwe ne dewar e. Çî ye?
(kûsî-şkêvlatûk) Gundikê melî

Tiştek heye
Vî alî dar e
Wî alî dar e
Di nav de sekî har e, çi ye?

(şûr) Pasûr

d) Mamikên çar rêze: Ev cureya mamikan ji bilî dîsgotînê ji çar rêzikan pêk tê.

Mînak:
Mamkê minê mamanî
Çil çîk in,
çil berçîk in
çil ode ne
çil kilîle ne. Çî ye? (pîvaz)

Gundikê Melî

e) Mamikên pênc û zêdetir rêze: Ev cureya mamikan ji bilî dîsgotînê ji pênc an jî ji zêdetir rêzikan pêk tê. Mînak:

Tiştekî min heye
Ji goşt û hestî ye
Pênc şax û bi destî ye
Sed û yek huner lê ye
Li heywana pê ye
De bêjin ev çi ye?

(tilî û dest)

Hêlo mêlo
Simbêl belo
Mîna kala
Xwe da pala
Şirqîn ketê
çû ezmana, çi ye?

(şilî-barîn) Qereyazî

2- *Ji Aliye Pirsyariyê ve Mamik (Tiştonek):* Di vê xalê de em ê li ser pirsyariya mamikan bisekinin. Li gor vê jî em dikarin mamikan wisa dabeş bikin:

a) Mamikên biyekpirsê: Di van mamikan de taybetmendiyên tên dayîn tevahî ji bona pirsa bi tenê tiştî ye. Mînak:

Mamkê mino
Kaloyek tê ji deştê
barê striyan li piştê, çi ye?
(Jûjî, jîjo)

Mamkê mino
Kaniya qinê qinê,
mîr û beg dest didinê, çi ye?
(Poz)

b) Mamikên bidupirsan: Di van mamikan de taybetmendiyên tên dayîn ji bona pirsîna du tiştan in. Mînak:

Mamkê mino
Ga orî
pişkul firî, çi ye?
(Tiving û gule)

Dema em li mînaka jor binêrin em dibînin ku teqîna tivingê şibandiye "orîna ga" û derketina guleyê jî şibandiye "firîna pişkulê". Ji ber vê jî du pirs çê bûne.

Tiştekî min heye
Çi xaniyek damiştî,
bilbil tê de rûniştî, çi ye? (xanî: dev û bilbil: ziman)

Mamkê minê mamanî
Şil bike,
rep bike,
tê re bike. Çî ye?
(ta û derzî) Gundikê Melî

c) Mamikên bisêpirsan: Di van mamikan de taybetmendiya sê tiştên bi hev re têkildar tête dayîn û pirsîn. Divê bête zanîn dema pirsên mamikan zêde bibe zehmetiya wan jî ew qas zêde dibe. Lewre ev mamik li gor ên din piçekî zortir e. Mînak:

Tiştekî min heye
Bîr çermînî
Av axînî
Dewl darînî, çî ye?

(Bîr:kildank; av: kil; dewl: kilçov)

Parçekî nan da lawikê kumsor
Lawikê kumsor da rêza esker
Rêza esker avête çala g..?

(1.ziman; 2.diran; 3.mîde) Farqîn

d) Mamikên biçarpirsan: Di nav cureyên mamikan de mamikên herî zor, tevlîhev, tawlipancik, bedew û ciwan ev in. Mamik, piranî ji bo zarokan in, lê ev cûre ji bo mezinan e.

Neçandî li ser pişta nezayî
Nezayî li ser pişta nelebit
Nelepit li ser pişta netebit?

(neçandî: xwê,
nezayî: hêstir (qantir),
nelebit: pir,
netebit: av) Basa

Bi banî ketim du gulên geş,
Bi banî ketim du marê reş,
Bi banî ketim meydana xweş,
Bi banî ketim ev zala hûta?

(1.çav, 2.birî, 3.enî, 4.por)

Şîrînok li darînok,
Darînok li guhbelok,
Guhbelok bi rê ket,
Dunigo pê ket?

(Şîrînok: Dims.
Darînok: Pal.aqol
Guhbelok: Qantir (Hêstir)
Dunigo: Çerçî)

e) Mamikên hêjmarkî: Ev cureya mamikan bi leyîstina hejmaran pêk tê. Ev leyîstok, leyîstokeke gotinî ye. Dema ku ji mirov tê pirsîn, mirov bêbiryar dimîne ku ka çawa hesap bike û bersiv bide.

Neh mih(mî)
Deh Beran
Yazdeh şivan
Dozdeh kûçik
Eviya çend dike?

(dozdeh heb) Pasûr

Mamkê mino
Sê pênc panzde
û dido hivde
û sisê bîst?
Dike çend?

(bîst e)

Çar û çar û çardeh
Bîst û pênc û pazdeh
Hivdehê ku du hejdeh
Dike çi qasî?

(115)[1]

3- *Ji Aliyê Aheng Û Rêzbendiyê (Qafiye) ve Mamik (Tiştonek):* Weke tê zanîn mamik, berhemên wêjeya devkî ye û piranî xîtabê guh dike. Ji ber vê jî di mamikan de fonksiyona aheng û qafiyeyê pir giring e. Gava ku em li mamikan dinêrin em dibînin ku di piraniya wan de, di navbera rêzikan de qafiye heye.

Ji şekir şêrintir e,
ji hesin girantir e?

(xew)

1 Gazî Mustafa, Dîsko Dîsko Danîno, Enstîtiya Kelepora Kurdî, 2006, rp. 14

Şem û şepal e
Serjêkirin betal e
Her sê dînan helal e?
(masî)

Kurê kerê
Çû ser bênderê
Kayê dixwê
Nadê kerê?
(mirovê kund û tima)

Di hinek mamikan de, di navbera rêzikan de qafiye tune ye. Dibe ku berê qafiya van jî hebû lê di nava demê de bi gotina çewt ji holê rabûbe. Mînak:

Sofîkî ûr pehn
Xwe diavêjê ser d...
te heta dibe sibeh?
(nivîn)

Ez çûm şikeftekê
Tê de mişt e kopalê kenêrê
(cureyeka dar)

Yek kêr nehat ez destê xwe bigrim?
(şîxê bizinê-qiloçê bizinê) Qilaban

Di mamikên yekrêze de qafiye nîn e. Mînak:
Mamkê mino
Kêçê spîndarek rakir?
(kuncî)

Mamkê mino
Çûk firî sîtil li mila?
(deravî)

Ji aliyê şematîk ve jî rêzikên mamikan wiha bi hev re qafiyê datînin:

Bazînê sitiyê ------*x*
Xwe avêt deviyê? ------*x*

Ji darê ye -------*x*
Ji berê ye -------*x*
Ji biznê ye? -------*x*

Serî reş e -------*x*
Binî reş e ------*x*
Destavêjim ------*y*
Berdavêje? ------*x*

Hem hema ----*x*
Ber çema ----*x*
Ne gur dixwê -----*y*
Ne diz dibê? -----*y*
(aş)

Hewa re difire -----*x*
Perê wê tune -----*y*
Dimîne (mîna-weke) şekir e -----*x*
Tama wê tune? -----*y*
(berf)

HINEK TAYBETMENDIYÊN MAMIKAN

1- Qafiye, wek tê zanîn bi adetî tê dawiya rêzika helbestê û di mamikan de jî ev taybetî wisa ye. Lê di hinek mamikan de em dibînin ku qafiye di serê rêzikê de jî heye. Mînak:

Yek Serî,
Yek pênc,
dudu tije,
Yek vala?

(Xwedê-nimêj-bihuşt û dojeh-dinya)

Bi banî ketim du gulên geş,
Bi banî ketim du marê reş,
Bi banî ketim meydana xweş,
Bi banî ketim ev zala hûta?

(1. çav, 2. brû, 3. enî, 4. por)

2- Hinek mamik bi gotinên xwe dişibin gotinên pêşiyan. Mînak:

Gayê zer li kû de were mexel
Salekî giya tê de heşîn nabe?

(agir) Basa

3- Hinek mamik dişibin pirsên mantiqî. Mînak:

Pênc bira ne
Birê mezin çar salî ye
Ê dû wî dihe salî ye
Birakî dû wî heşt salî ye
Ê dinê dû wî pênc salî ye

Terî (herî) dû giya (hemû) deh û sê salî ye, ev çi ye? (nimêj) Semsûr-Kolik

Sê tişt hatin ser pirê
Yek li pirê mêze dike
Dibîne û pêlê dike derbas dibe
Yek jî mêze dike
Dibîne û pêlê nake derbas dibe
Ê din jî ne dibîne ne jî pêlê dike
Lê derbas dibe. Ev çi ye?

(jineke bizaro û zarokek di hembêza wê de) Qereyazî

Qazî bi qîza xwe va
Mela bi jina xwe va
Çar sêv bi darê va,
her yek yekê jê dike,
yek dimîne pêva? Çawa?

(jina mele qîza qazî ye) Semsûr-Kolik

4- Dema em li mamikan mêze bikin em ê bibînin ku hinek mamik bi temamî herêmî ne, hinek jî ne herêmî ne ango herî kêm li çend devaran tê gotin. Lê zimanê ku di mamikan de hatiye bikaranîn piranî zimanê herêmî (devokî) ye. Ango bi awayekî zimanê devokî mohra xwe li mamikan daye. Mînak:

Du xwêkê min henin
İlleh li hev dinêrin?

(her du milên tifikê) Basa

Bapîrê min jêlil (ji hêl) tê
Piştîkî histirî li piştê?

(jijo) Şernex

Du heb gomê me
Li ser kutkî ye?

(çav û poz) Pasûr

Êvarê di ezmên de dirnî ye
Siwê radibim ku Kolik

5- Taybetiyeke din ya mamikan jî waryant (guharto) e. Wateya "waryant"ê guhertina li gor herêman e. Gotina mamikê, di nava demê de û di navbera herêman de diguhere. Ev guherîn (guhertin) carina bi lêzêdekirina gotinê, carina bi ketina gotinê, carina jî bi guherandina têgehan pêk tê. Dema ku em bi baldarî li mînakên jêr binêrin em ê van taybetmendiyan bibînin.

Kumikê xezalê
Ger bû newalê?
(teşî) Sûrgûcî

Kumê xezalê
Gêr bû newalê?
(botav-cureyeke giya ye) Ëlih

Kofiya xezalê
Kilîlî bû çû devê newalê?
(top) Pasûr

Kofiya xezalê
Gêr bû newalê?
(g... zarokan) Pasûr

Kofiya xezalê
Totî newalê?
(zîpik-teyrok) Qereyazî

Kofiya xezalê
Hol bû newalê?
(hîv-heyv) salnameya nçmê

Kofiya xezalê
Gêr bû newalê?
(sî) Pasûr

Kofiya xezalê
Tûtiya newalê?

(hîv-heyv) salnameya roj

6- Hinek mamik gotinên nexweş (çêr-dijûn-xeber) di hundirê xwe de dihewînin. Mînak:

Mamkê mino
Diya te her sibe destikek k... dişû?

(kevçik) Dihê

Mamê te mam êlek
Dest û tilî çerm êlek
Daxdane q... çêlek?

(beq) Basan

TIŞTONEK-MAMIK
(TÊDERXISTINOK-METELOK-MESELOK-ÇIK ÇIKO)

Mamkê mino/
Tiştekî min heye/
Mamgî minî mamanî/
..... çi ye?

(Bersiv)

Aspaşîn
Hemû kullehên serî şîn?

(şixate-kîbrît) Qilaban

Apê sincik
bazda quncik?

(mişk)

Awayê max û holê
Zaran re wek malê
Kursî û mase li balê
Cihê fêrbûna salê!

(pol)

Apê min ê rû kur kirî,
Bi şev û rojê darve kirî?

(derî)

Apê minî ling dar
Çû ser dar,
Dar anî xwar?

(tevşo)

Mamgî minî mamanî
Aşê dêm, çi ye?

(saet) Qilaban

Atûrek (dürüm) du qûn?

(lox-banger) Semsûr-Kolik

Axûrekî min heye
Tijî gayê beşik e?

(dev û diran) Semsûr-Kolik

Alîkî reş e
Alîkî spî ye
Nava wê kun e?

(kezeb-cîger)

Ava banî
Di latê de danî?

(şironek-mezrîb)

Av dinyayê têr dike
Çi avê têr dike?

(tîna êvarê)

Aş aş
Çil feraş
Dido li pêş
Dido li paş?

(guhanê çêlekê) Norşîn-Bedlîs

Bazinê spî ye
Li bin devî ye?
(pîvok) Basan

Biharan bûk e,
Havînan sûk e;
Pehîzan pepûk e
(dara fêkî) Botan

Bazina elê
Avêt kelê?
(roj-tav) Qerecdax

Berelatek heye
Birek mih tê de ye
Seyekî sor devê wê de ye?
(dev, diran, ziman) Hezex

Bapîrê min jêlil (ji hêl) tê
Piştîkî histirî li piştê?
(jîjo) Şernex

Bazînê sitiyê
Xwe avêt deviyê?
(mar) Şernex

Belo rabî
Esker derbî?
(bizin) Şernex

Binî ax e,
Navê şax e,
Serî zêr e?
(genim)

Bizina hinar
Bazda zinar
Sî û sê gulî anî xar?
(dasa dara an jî jilet) Pasûr

Bi roj radize li ser piştê
Êvarê radibe dora teştê?
(rojî) Qereyazî

Bi şev û roj diçe
Lê naweste?
(av) Qereyazî

Bi şev bi roj mezin dibe
Damarê wî heye, xwîna wî tune ye?
(dara ku şîn dibe) Qereyazî

Bi roj bûk e
Bi şev pepûk e?
(dolaba nivîna-cîhnivîn) Pasûr

Bi roj xemilî
Bi şev kemilî?
(mavling-cihnivîn) Farqîn

Bi şev bela (belav) ye
Bi roj kela ye?
(kulîn-cîhnivîn) Mêrdîn

Bûk li sindoqê
Deng li zaboqê?
(radyo) Pasûr

Bûkek me heye
Xiftanê wê kesk e
Fîstanê wê sor e
Bişkovên wê reş e?

(zebeş) Qerecdax

Bazina xezalê
Gêr bû newalê?

(mar) Wan-Miks

Bê rih diçe
Rihan tîne?

(şeh û sipih) Wan-Miks

Bêbismillah ket ber dinana
Qêrîn kir erş û ezmana?

(nan) Basan

Bi pişt e û bê zik e,
Bi dest e, lê bê ling e.
Bi dev e bê didan e.
Bi çav e lê nabîne

(meşk)

Bi ro vedimire
Bi şev vêdikeve?

(istêrek-stêrk) Semsûr-Kolik

Bi şevê dibiriqê
Bi rojê nabiriqê?

(lambe)

Bi şev xûya ye
Bi roj winda ye?
(stêrk)Mêrdîn

Bi şev xatûn e
Bi roj qewraş e?
(sivnik-milkis)Hazro

Bi banî ketim du gulên geş,
Bi banî ketim du marê reş,
Bi banî ketim meydana xweş,
Bi banî ketim ev zala hûta?
(1.çav, 2.birî, 3.enî, 4.por)

Bêcan û bêruh e
Wek mirov diaxive?
(Televizyon)

Binî şîn e,
Serî spî ye
Û kulav zêrîn e?
(Nêrgiz)

Bi pel û strîn e,
Li ber dilê bilbil şêrîn e?
(Gul)

Bûxçika çekê mekê,
Ji Xwedê pê ve kes nikare vekê?
(jina bi hemil)

Bi qirik e, bê ziman e
Bi dev e, bê diran e
Dilorîne, ne însan e?
(bilûr)

Bin goşt e, ser mermer e
Li hemû dera xwedî mal e?
(kûsî)

Tiştekî min heye
Bi deha terim (derim) dudiya?
(dûtina bizinê) semsûr-kolik

Behra şîn e
Av tê nîne?
(Kevz-kez-yosun)

Bêrûh e
Rûha dibezîne?
(gû) Cizîrê

Bûço şîqin
Di hewşû kin?
(muj) Konya

Bîr çermînî
Av axînî
Dewl darînî?
(kildank, kilçov û kilçov)

Bêserî û bêling,
Di herike li bajar û gund?
(çem)

Bizina kejik
Li ser hejik?
(moza sor) Botan

Bûka mamosta
Ket desta
Ne da kesî ne berda?
(qup û çêçik)

Bi piyê xwe diçe mala xelkê
Bi piyê xelkê diçe mala xwe?

(mirî)

Bêdest û bêling e
Lê avjeniyê dike?

(masî)

Ber jor dibe vala dibe
Ber jêr dibe tije dibe?

(kum-kumik)

Binî ax e,
Dorê ax e
Birayê mîr e
Dorê stirî û şax e?

(hêjîr û sîsikên di nav de)

Bizir tenê yek
Jê sadir bû keriyek?

(kartol)

Bi kabê xwe
Avê vedixwe?

(kundir)

Bi behr e
Du xet lê hene
Yek jê sor e
Yek jê zer e?

(şemamok)

Bêkinc e
Pîna li xwe dike?

(sêla nên)

Bilbila rengî
Derdixe hezar dengî?
(radyo)

Bi pîrî ji diya xwe dibe?
(pembû)

Bêdev e
Lê sed diran e?
(şeh)

Baskê wî heye, çûk nîn e
Qiloçê (qoç) heye, Beran nîn e?
(mêş)

Bi roj razaye
Bi şev şîyar e?
(şevşevok)

Bîrek heye
Tê de du cure av heye?
(hêk)

Bizina reng hinar
Bazda çû zinar?
(sihorî-sivorî)

Bizina kal
Li ser kendal
Yah-yah dikime nayê xwar?
(heyv)

Bi destan dinivîsim
Bi çavan didim hev?
(xwendin û nivîsandin)

Binî hesin e
Ser dar e
Nava wî goşt e?
(hesp)

Bi roj dibetilê
Bi şev dixemilê?
(çira)

Bi şev date
Bi roj hilte?
(nivîn)

Bêdev e, bêdiran e
Bêkinc e, tev eyar e
Li dawetê li dar e?
(def)

Bav ciwan e
Law extiyar e?
(agir û dû)

Bi mino
Û ne ji mino?
(siya mirov)

Bav şeş mehî
Law diçe bazarê?
(xiyar)

Bi şev bi roj dixebite mînanî bûk e
Ji eynikê rindtir e?
(kutan-gêsin) Qereyazî

Ciya (diya) te çêdike
Bavê te tê re dike?

(gore) Şernex

Ciwan e lê serboz e
Her dem dora wî toz e?

(Aşyan-aşvan) Botan

Camiya kurtisandî[1]
Li ser xaniya reqisandî?

(zîpik) Qereyazî

Cêwî ne li kêlek in
Ne goşt in, lê nermik in
Dengan kom dikin
Ev çi ye, de fêm bikin!

(guh)

Cot dike ne ga ye,
xwarinê dixwe, birçî nabe?

(traktor)

Cîhana reş û tarî,
Tê de dijîn zehf zebanî?

(Pest û Zilm)

Canê wê goşt e
Kincê wê strî ye?

(jûjî)

Can, li bêcanê siwar bûn
Can û bêcan tev bêîmanê siwar bûn?

(1. rêwî, 2. keştî, 3. av)

1 Qûsandî , por kurkirin

Cot bira ne
Du diran e?

(meqes)

Çavspîko
Li nav devîko?

(pîvikt-pîvok) Hezex

Çar tajî
Çar kulav
Ji vir hetanî bexda?

(berf) Qereyazî

Çar bira berdin hev
Tucarî nagihin hev?

(çirik-çirçirik-makîneya pembû) Dihê

Çar pê ye, ne li ser rê ye
Bi bar e, ne dewar e?

(malnivînk) Êlih

Çar ningo bi rê ket
Ting û vingo bi dorê ket?

(ker û mêş) Mêrdîn

Çarê çêkê
Heştê mêkê?

(dêlik) Qereyazî

Çûme camiyê
Min derî vekir tijî ayetê kursiyê?

(dev û diran) Qereyazî

Çem û çem
Teşika ʿecem(fars)?

(mar) Hazro

Çem çeq e
Hezar weşî?
(dûvê hesp) Norşîn-Bedlîs

Çeqmeq e
Teq û req e
Heçî nizanibe ehmeq e?
(çeqandina tiliyan) Hezex

Çû tirne eyar heye
Çi pût (pirç) ne (tune)?
(beq) Qilaban

Çil derzî
Çil û çar derzî
Qula derziyê de bezî?
(ta) Wan-Şax

Çil mêvanê şûştî
Li ba hev rûniştî?
(neftik-kibrît) Wan-Şax

Çindik çindik,
Bazda quncik,
Bê dil û bê gurçik?
(Kêç) Pasûr

Çindik çindik
Bazda çû quncik?
(mişk)

Çi qas bixwe
Têr nabe?
(agir)

Çar pê ye
Li serê xani digere ?
(text)

Çûme çolê çolbeyarkî,
Heft dûv li pey berankî?
(Lema Zebeşan)

Çi xaniyek damiştî,
Bilbil tê de rûniştî?
(dev û ziman)

Çav tune lê dimeşe
Ling tune lê şop dihêle?
(derzî)

Ço kero,
Hevsar zero,
Li dû min wero?
(pangor-banger)

Şerbikê pîrê,
Çû binê bîrê?
(dewl)

Çûme êş,
Ecêbek hate pêş,
Bi çar lingan bû
Ji xeynî yê pêş?
(kêvjal)

Çiyayê bêkevir,
Derya ya bê av,
Daristana bê dar,
Bajarê bê mirov?
(nexşe)

Çalika qutik tije av?

(çira)

Çil çît in
Çil ber çît in
Çil ode ne
Çil zêde ne?

(Qur'an) Basan

Çil çîk in,
Çil berçîk in
Çil ode ne
Çil kilîle ne. Çî ye?

(pîvaz) Gundikê Melî Şernex

Çînî çînî hezar çînî
Meriv dixwînim hilçinî?

(kitêw-pirtûk)

Çermê gayî
Li ser avê nayî
Ne nimhayî?

(sêl-sêlik) Qilaban

Çavê ga li kadînê, çi ye?

(hîv) Pasûr

Çil heb hûrî
Di binê melezkî de?

(hinar) Pasûr

Çûm nava delê
Ez geriyam negeriyam
Min şivekî rast nedît?

(mar) Farqîn

Çûm nava dehlekî
Hat xişîna marekî?

(tiving) Pasûr

Çeqmeq e
Leq û peq e
Heçî ku destê xwe bidê wê
ehmeq e

(dûpiştik) Dihê

Çentê mistî[1]
Hilawistî?

(ûşûyê-weşî- tirî) Dihê

Çiyayê me reng û reng e
Dayê rabe dereng e?

(banga sibehî) Basan

Çûm newalekî
Hat nal nala birîndarekî?

(bivir) Basan

Mamkê mino
Çûk firî sîtil li mila?

(deravî, Beravî) Dihê

Çûm û çûm du rêz mirarî ye
Çûm û çûm du gulê geş e
Çûm û çûm çirayê geş e
Çûm û çûm dahlekî reş e?

(1: diran, 2. difin, 3. çav, 4. por)

1 Mişti, tijî

Çar çarox
Bîst û çar bendeçarox?
(nal û bizmar)

Çûm şer diyarekî
Min dest pê kir karekî
Beqek di devê marekî?
(melhêb)

Çermê mirî
Dev vekirî?
(meşk)

Çîz û vîz Evdilezîz
Hate malê bû qîz?
(name)

Çûm odekî çil tax
Çil mištax
Çil ortax?
(hinar)

Çîz dikim, diçikînim
Li dîwêr dialiqînim?
(derzîdank)

Çar bira nin
Her çar jî di xetekî de cot dikin?
(şîşikên goreyê)

Çav zero,
Simbêl belo
Li ser dîwarê hembero?
(kund)

Çêlek li hundir dize
Golik li banî direqise?
(agir û dû)

Çûme ser çiyayekî
Pey min dikeve qulekî?
(pêlav)

Çira çuyîne li ser conî
Ez dibînim tu nabînî?
(çav) Qereyazî

Dara ji nav daran
Jê tê dengê birîndaran?
(gurbika mêşên hingivî) Qilaban

Davê paniyê
Poz hildide?
(lambe an jî tir û fis) Qereyazî

Datînim digirî
Hildidim digirî
Çawa dikim digirî?
(zengil) Qereyazî

Didoyê nêkê
Çarê çêkê
Heştê zeynetirekê
Kîjanî ji xwe re hiltînî?
(gihanê pez, çêlek û dêlikê) Norşîn-Bedlîs
Darîno
Guh belîno
Guh belîno bi rê ket
Pê pehno bi pey ket?
(cemdan, ker û mirov) Hazro

Dest dêxim qunê
Dev ji hev vedibê?

(meqes) Dihê

Dargê du ta
Te li xwe kuta?

(pantor-şal) Qilaban

Dîzika daniya
Li ser xaniya?

(mirîşka kurk-qup) Qereyazî

Diya te di nava gund de diçe
Çil boxe li pê ne?

(guliyê porê) Qereyazî

Du bira bi hev re
Tîr diavêne avê?

(guhanê pez) Norşîn-Bedlîs

Dikutim bizmarekî
Deng diçe hezarekî?

(tifing) wan-Miks

Diçim naçim dirêj e
Dişûm naşûm qirêj e?

(rê) Wan-Miks

Mamkê minê mamanî
Du stûn gulte
Dan ber şaş û perên bavê te
Her bî cîzvîza diya te?

(aş) Qilaban

Dixwe û dixwe narî?

(meqes) Mêrdîn

Derî navika da(diya) te
Gû di nav rihêt bavî te?

(duhnê meşkê-nivîşik) Qilaban

Diya te dibê: çirr
Bavê te dibê: zirr?

(derî) Qilaban

Delala malê
Û xisara salê?

(beran)

Dernakeve ji mal e
Hem ciwan e hem kal e
Geh şûr e geh mertal e
Hem neyar e, hem ji heval e
Geh şîrîn e geh tahl e?

(ziman)

Deng tê ji ezmanan,
Qîjîn dikeve newalan?

(Birûsk)

Dengbêjekî deng zelal e,
Ji qewmê xwe re neyar e?

(Kew)

Dirêj e ne mar e,
Kej û hît e ne kar e,
Serî hişk e ji dar e?

(werîs û heçî) Botan

Diya te her sibeh
Qunekî tazî deynê ser milê xwe?

(cêrik) Dihê

Di avê de pêlewan e,
Li bejayê bê can e?

(masî)

Deve merixî
zincîr li dorê çerixî?

(Deve: Kundir; Zincîr: Lem)

Dor dar
Qul hezar?

(moxil-bêjîng)

Dixwîne ne mela ye
Ne aşiq e, ne xwenda ye
Dijminê qewmê xwe ye?

(kew)

Dibezim dibezim
Lê nagihim?

(av) Basan

Diçim gav û gav
Ewê min dixist(dixwest?) nav?

(xwendinahî) Basan

Dixwîne fihêt (fedî) nake
Eşkere malê çênake?

(kew) Basan

Dikim nakim zûwa nake
Ez lê nenêrim feyde nake?
(av) Basan

Digerê war û war
Li ser cihê xwe dike hawar?
(mar) Basan

Diçim war û war
Ketim derdek evîndar?
(dergûşa dadê) Basan

Din li dinê ket
Piyana şamî li erdê ket?
(top) Cizîrê

Diçim diçim
Li pey min tê?
(sêhik-sî) Basan

Diçim nava dehlekî
Tê çêrîna marekî?
(bilûr) Hazro

Diçim nava dehlekî
Tev şivê rast in?
(şeh) Hazro

Diçim nava dehlê
Tev xwar(xwehr) in?
(qiloçê bizinê) Hazro

Dîkek li ser darê
Hêkek jî li wa serê

Milek darê av e
Milek giya ye
Hêk kî alî de bikeve naşiket?
(dîk hêk nake) Cizîrê

Dîzika mîra şkest
Deng li dinê ket?
(birîsk-birûsk) Dihê

Mamkê mino
Diya te her sibe destikek k.r dişû?
(kevçik) Dihê

Dara li nav dara
Xemilandî ji gihara?
(tihok-taw) Pasûr

Devê wê qasê devê te
Gûyê wê li devê bavê te?
(dewkil-meşk) Pasûr

Distar li ser distarê
Deng li erşê Xudanê?
(ewr û esman) Pasûr

Dîzika[1] *daniya*
Li serê baniya?
(stêrk) Pasûr

Du rêşiyên badayî,
Li bepal girêdayî?
(Simbêl)

1 Cer, çomlek

Du heb gomê me
Li ser kutkî ye?

(çav û poz) Pasûr

Dido li pêşiyê
Dido li paşiyê
Bê ling e
Dertê dikeve hewşê?

(guhanê çêlekan) Qereyazî

Du ning bi rê ket
Çar ning pê ket
Çîz û vîzo bi dorê ket?

(çerçî, hestir, zarok) Qerecdax

Du golên reş û hişîn,
Li ser bejna şan û şîn?

(Çav)

Du xwêhikê(xwîşk) min henin
İlleh (Her dem) li hev dinêrin?

(her du milên tifikê) Basan

Du qulikê roviya
Du çirê nebiya
Aşekî xirabe ber geriya?

(1.poz, 2.çav, 3.dev) Qerecdax

Du guniyê tehtê ve
Dilê dayikan pê ve?

(çiçik-memik) Basan

Du kaniyên tehtê ve
Rizqê dinê tê de?

(çiçik)

Du xwişk in
Ji hev bawer nakin?
(çav)

Du marên reş
Du gulên geş?
(çav û birî)

Du pencerên bêderî
Bi şev girtî, bi roj vekirî?
(çav)

Du heb sêvên gilover,
li ser sîngê sor û zer?
(memik, bistan)

Du rîsê giya
Li pişta çiya?
(kezî) Farqîn

Dêra Zaferan e
Nivîs hûr e wek Kur'an e
Yekî nizanibe ker û heywan e?
(zêr) Qerecdax

Fir dide baskê wê tune
Datîne lingê wê tune
Şîr dide gihanê wê tune?
(kerengzer) Qereyazî

Deve tev bêr (bar)
Narê êxûr?
(kevçîk) Semsûr-Kolik

Der tê diwara
Lê dixin bizmara
Dengê wê diçe erş û ela?

(birûsk) Qereyazî

Di dinyayê de
Çi şêrîn e
Çi bi bîhn e
Çi bi qûwet e?

(1. evîn-eşq, 2. nanê tenûrê ê taze, 3. hesp) Qereyazî

Dar e
Li ser darê hinar e,
Li ser hinarê kopal e,
Li ser kopêl rist e,
Liser ristê kulmist e?

(teşî)

Destekî çermîn e,
Bi(bê?) damar e,
Bê xwîn e?

(lepik)

Dara silîva
Sisê li sihê dido li tava?

(mêj-nimêj) Dihê

Darê hişkê gûz,
Dertîne dengê bi bandor û zîz?

(bilûr)

Darînî ye
Mûyînî ye
Hasinî ye?

(mêzîn-şehîn û weqî)

Dimeşe bêling e
Çerm heye, mû tune ye?
(mar)

Dotil e,
Ne satil e
Çar çembil e?
(kûsî)

Diçim û diçim du parçe sêv
Diçim û diçim du qulên rovî
Diçim û diçim du rêz morî
Diçim û diçim du çirayên nebî
Diçim û diçim du marên reş
Diçim û diçim meydanek xweş
Diçim û diçim dêla huta?
(lim-poz-çav-bihr-enî-por) Farqîn

Di rêzekê de keriyeke pez
Tim û tim dikin lez?
(mûristan-gêrik)

Dere şop nîne
Tê toz nîne?
(masî)

Dere (diçe) qula xwe ne mar e
Bi pûrt e ne kar e?
(rûvî) Mêrdîn

Serî ferş e
Binî goşt e?
(tilî)

Dide hev çeleng û xebatkar e
Lê ne parsek ne jî cotyar e?
(mûristan)

Dergûşa siltanî
Kes pê nizanî?
(zikê dê) Mêrdîn

Dar û du ben
Heçî bikeviyê bû reben?
(qefesa kew)

Tiştekî min heye
Dikeve avê şil nabe?
(sî)

Di zeviyê de nasekine
Li bazarê nayê firotin
Ji şekir şêrîntir e?
(xew)

Di dev re dixwe
Di dev re derdixe?
(tenûr)

Dirêj enirî
Fişqî jê firî?
(tiving) Botan

Tiştekî min heye
Dixwe lê narî?
(qirnî-kirnî)

Diçîze, namîze
Ji min derket, kete te?
(deng)

Diçize
Lê nabihîze?
(hêk)

Dîwana tarî
Û ronî?
(şev û roj)

Darek
Duwazdeh şax û sî çêlik?
(sal, meh, roj)

Digere digere rêç tune
Difetile difetile toz û dûman tune?
(saet)

Deştekî çermî
Li binî du çirên ronî?
(enî û çav)

Dirêj e dirêj
Heya mala derwêş?
(hûr û rûvî)

Di agir de naşewite
Di avê de şîn nabe?
(roj-tav)

Der û hundur agir e
Yek zûwa yek şil e?
(dinya)

Dixwe, naxwe
Têr nabe?
(dev)

Desteke reş tije çirîsk
Ne agir lê heye ne xwelî?

(ezman û stêrk)

Delala dê ye
Li ber sêlê ye?

(keç-qîz)

Tiştekî min heye
Dox (dûv) dirêj e, naçe tûr?

(miqilk-meqilk)

Di jêr de dixwe
Di jor de diavêje?

(tiving)

Difire bêçeng e
Geza dide bê diran e?

(keremper-kerengper-kelemper)

Mamikên min û maman e
Deng tê denganek tê
Diçe ser serê dara û tê
Diçe binê behran û tê?

(mêşa hingiv)

Diavêjim tencerê(quçxanê) naşike
Diavêjim pencerê dişike?

(kutilk) Farqîn

Dibêjim were were, nayê
Dibêjim newe, tê?

(lêv)

Dirêj e spîndar e
Di ser de rist e
Di bin de mist e?
(teşî)

Dersoka mermerî
Tijî sêvêd heyderî?
(esman û stêrk)

Dîkek e dîkvanek e
Çar mî ne, beranek e?
(dest û tilî)

Dengê ji devê te tê çi ye?
(axaftin-şûrkirin) Kolik-Semsûr

Erebê dohn(rûn) dayî
Xwe li diya te dayî?
(meşk) Basan

Ez çûm êş e (aş)
Kelaşek li êş e
Heft linga dide pêş e?
(kêvjal) Botan

Elo di gelî de
Fotir di serî de
(karî-kidadik-karûk) Arçak-Wan

Ez çûm nêv garankê
Çêleka kiçik heft çerm e?
(pîvaz) Cizîrê

Ez çûm aşkî, aş dêm e
Min got: aşo tu çi aş î
Aşî got: ez hesebdarê dinê me?
(demjimêr) Cizîrê

Em çûyîn bêriyê
Ma anî tejî têrê?
(şîr) Cizîrê

Em çûyin ber pezî
Me anî tiştek zêdeyî?
(berx) Cizîrê

Ez çûm serê milê
Tiştek bi min re diştexilê?
(name) Basan

Ez dinêrim amê te
Nayê dengê mamê te?
(dîkê serjêkirî) Basan

Ez hatim min tu xwestî
Derketim bi dilek şkestî?
(cenaze) Basan

Ez çûm nizarkî
Hat nalnala birîndarkî?
(mêşa hingiv) Cizîrê

Ez dihilînim wek gakî ye
Ez dideynim wek çiyakî ye?
(kon) Cizîrê

Mamkê mino mamanî
Ez li hire deynime
Ew li wê dera he hişîn dibe?

(xiyar) Cizîrê

Ez çûm ser zinarekî
Tiliya min ket qulekî
Dengê min çû hezarekî

(tiving)

Ez çûm dîwara
Ningê min ket eyara?

(gîzme-cezme-çîzme) Qereyazî

Ew di hundirê malê de
Mal di hundirê wê de?

(eyne) Pasûr

Ez çûm serê milekê
Hemü bûkê salekê?

(rêwas-riwês) Qilaban

Ez hespê xwe dibim avê
Hesp avê venaxwê
Kapê wî avê vedixwe?

(lambeya xazê) Wan-Şax

Ez çûm Gite
Min anî stûna du gulte
Min êxist nêvrana bavê te
Bî çirçira diya te?

(meqes) Cizîrê

Ez diçim ew diçe
Ez disekinim ew diçe?
(zeman-dem) Qilaban

Eywana şûştî mûştî
Bûkek tê de rûniştî?
(lambe) Pasûr

Ez girêdidim baz dide
Ez vedikim nare?
(sol-çarox) Mêrdîn-Stewrê

Ew diçe hundur,
Gewde dimîne li derve dûr?
(kevçî)

Ez çûm ser ban(e)kî
Lê dinêrim hemû bûkê sal(e)kî?
(kulîlkên hinarê) Dihê

Ezmanê darîn e,
Berfê dibarîne?
(moxil)

Eyar heye, mû tune,
Xwe digivêşe g.. tune?
(beq)

Ez ji tehtê de diavêjim naşikê
Ez diavêjim kulekukê de dişikê?
(kizwan-kewzan) Gundikê Melî

Ewrekî piçûk
Dibarîne berfa pûk?
(moxil)

Ez hatim ji ha ve
Min ecêbek dît bi çav e
Sîtilek li ser e, agir av e?
(aş)

Ez xwedî dikim
Ew dixemilîne?
(çîçek)

Ez miyê naxwim
Berxê dixwîm?
(goz)

Ez radizim
Ew ranazê?
(dil)

Ez derketim dîwarkî
Min kutiya bizmarkî
Deng çû hezarkî?
(birûsk- ewr) Qereyazî

Eskerê te li ser e
Bajarê te li ser e
Û aliyek şol, aliyek berî ye?
(erd)

Ew ji malê derdikeve
Mal jî ji wê derdikeve?
(hêk)

Eva deva hanê nakeve hundir
Serê wê jêke bila bikeve hundir?
(sîwan-şemsiye) Qereyazî

Êvarê di ezmên de dirnî ye
Siwê radibim ku tune ye?
(stêrek) Semsûr-Kolik

Êr(ar) berdî kadînê, ka dişewite
Kadîn naşewite?
(qelûn) Semsûr-Kolik

Feqê me xwe boyax dide
Gava vedibe spî dibe?
(pirteqal) Basan

Mamkê minê mamanî
Ferxî sax mak mirî?
(mazî) Şernex

Fetla giya
Li pişta çiya?
(keziya qîza) Pasûr

Fêkiyên wê xelk dibe
Pelên wê ba dibe?
(dara fêkî)

Firt fiyo
Li nav deriyo?
(qîvar-kakbîrik-karok)

Fincan dor bi deq
Heya Şam û şerq?
(roj û heyv)

Gava têr dixwe şa dibe
Mû dest didiyê radibe?
(erebe-seyare) Basan

Gava min danî ava kir
Gava min rakir xirab kir?

(mehfûr-xalî) Basan

Gava mû dibîne diherike
Gava mû nebîne dihetike?

(çav) Basan

Gava min dît, min ava kir
Pişt da min, xwe winda kir?

(ronahî) Basan

Gava dixwaze heviyê
Gava naxwaze dikeve bin deviyê?

(beru-berû) Basan

Gava digerê mû[1] *dibêje yê dinyayê hew bikê*
Ji bo parîkî xwe diavêjê şewkê?

(masî) Basan

Gayê zer li kû de were mexel
Salekî giya tê de heşîn nabe?

(agir) Basan

Gayê kejo
Di hewa re diajo?

(teyare-balefir)-Wan-Miks

Gayê beş,
Dendik reş,
Tam xweş,
Tê hûrkirin beş bi beş?

(zebeş)

1 Mû: Di herêma botanê tê bikaranîn. Bi wateya "mirov" an jî cînavka "em" tê bikaranîn.

Gava avê vedixwe
Kab diwerime?
(qeysî)

Gayê sorî serberdayî
Di gelî de berdayî?
(ziman)

Ga mexel dibe
Gayê dorê zer dibe?
(zilfet: Xwarinek)

Ga dadikim
Dûv jê dikim?
(mehûj, mewîj) Dihê

Gayê sor
Bin erdê de dike or or?
(silk, silq) Dihê

Gedekî min heye
Her sibe destê min dişû?
(misîn) Mêrdîn

Guhê mişk
Tijî rişk?
(hêjir) Qilaban

Guhê wê badidim
Zimanê wê der tê?
(fitîla lambeyê) Qereyazî

Goma bavê min li ser stûnekî?
(karûk-kidadik-feqîroşk) Pasûr

Giya dixwe ne golik e
Hêk dike ne tûtik e?

(kûsî) Pasûr

Golikê min heye
Dibim ser avê, av venaxwe
Kapikê wî vedixwe?

(lemê kundir) Pasûr

Golika sor
Çêleka reş dibalize (dialîsê)?

(agir û beroş) Farqîn

Golika Hekariya
Ket nav zadê Berwariya
Golik bêhestî
Genim bêbistî?

(golik: spêh; genim: por, gevî) Dihê

Gayê dilo
heftê çilo

(pîvaz)

Guloka mû,
li çiyê werbû?

(mij)

Gurza dara
Li wan nizara?

(dûvê mehînê) Basan

Gloka mû bi havodo?

(xortim) Konya

Gayê zexel
Li pêşiya malan li mexel?
(kundir)

Goka min a sor,
Tê de henin heft çermên spî
Dor bi dor?
(pîvaz)

Girêdidim diçe
Vedikim naçe?
(pêlav) Dihê

Goleke şîn e,
Tije çirayên rengîn e?
(derya)

Gur e,
Mirov dikare bigre?
(wêneyê gur)

Gulover e ne gok e
Serî sor e ne sêv e
Hundirê wê spî ye ne penêr e
Teriya wî heye ne mişk e?
(tivir)

Goma bavê te tijî pez e
Stûna rast tê de dirêj e?
(moristank-kunmêwî) Qereyazî

Girêka kofiyan
Mêrê horiyan?
(spî)

Guloka mû
Li serê diyaran belav bû?

(hesp û zengû)

Guleka dezî
Bi diyar ve bezî?

(kewsûsik)

Tiştekî min heye
Gûyê wê dermanê nexweşan e?

(mêşa hingiv)

Girêka bizmaran e
Li pişta malan e
Ji bo car û baran e?

(hinar)

Guhbelo bi rê ket
Gulovero bi ser ket
Xeftanzerê bi pey ket?

(1. ker, 2. barê tirî, 3. moz)

Giloka reş
Avêt pişta heft çiya?

(şev)

Girek di pêş de
Du qul tê de?

(poz)

Goştê wê heram e
Şîrê wê helal e?

(mêşa hingiv)

Gurî ket nav firaqê
Min berdayê bi şîrmaqê?
(sabûn)

Gir dixwe
Hûr diavêje?
(patos)

Gulek derketiye ji qudretê
Hem li dinê kêrî me tê hem jî axiretê?
(pembû)

Hatim hêt û hêt
Min lê nêrî li min bî pêt?
(çiya) Basan

Hiltîto miltîto
Şêx Silêmanokê dûv rûto?
(Majmajînatik-marmarîjatik-marmarîşik) Botan

Hewa re difire
Perê wê tune
Dimîne (mîna-weke) şekir e
Tama wê tune?
(berf) Basan

Hem gelgel e
Hem helhel e
Hem jî qewet e
Na werger e?
(hirç) Cizîrê

Hem ew avis e
Hem jî ca(h)niyê di zikê wê de avis e?
(qeysî-mişmişk) Qereyazî

Ha ha dikim
Tip tip dikim
Sê hezaran tevilhev dikim?

(mêwî-morî) Wan-Şax

Heft apê min li deştê
Her yek sêlek li ser piştê?

(şewqa heft gûşe) Qereyazî

Hilistan milistan
Keça mîrê gulistan
Ne memike ne pizdan?

(mêkew-sepet) Colemêrg

Hilhil rabû
Qijik li dorê şabû?

(tenûr) Qereyazî

Hesenê meman
Pez bir çeman
Sibê rabû
Yek jê neman?

(stêrk) Qilaban

Heftê heştê gêzekê
Çarê çermê çêlekê
Dido belê kutekê?

(çîçîk-guhan) Pasûr

Hemzeko
Pişt venako?

(sivnik) Êlih

Heft sala di bin erdê de
Û heft salên din di avê de bimîne tiştek pê naye?

(zêr) Qereyazî

Heft zift
Heft zir zift
Heft degene
Û heft megene?

(kûtan-gêsîn) Qereyazî

Heft tas di taseke de, çi ye?

(pîvaz)

Heft belendîrê tek tekê
Ji vir heya mekkê
Guhanê xwe dike û nazê?

(qîz) Dêrîk

Hildidim digirî,
Datînim aşt(haş) dibe?

(Zengil)

Her roj diçe dibistanê,
Lê tiştek nizane?

(çente)

Helheliko melmeliko
Simbêl tûjo guh beliko?

(mişk)

Helhela simbêl bela
Li ser taq û du kela?

(pisîng)

Helheloko, melmeloko
Terîsorko, guhbelko?

(kîroşk)

Hêşin e
Kilîta wî hesin e?
(zebeş)

Hespê boz
Meydanê dike toz?
(mehtik-dergûş) Qilaban

Hespê boz
Kir toz?
(aş) Cizîrê

Hespê boz
Afirê quloz
Pêbendê lê
Çiftan diavê
Sor dixwe, spî diavê?
(aş)

Hespê boz e
Rişme li poz e?
(derzî û ta)

Hespê qeleng
Û du ling?
(mehdik-derguş) Qilaban

Hilindir milindir
kur ji bavê bilintir?
(ker û hêstir an jî agir û dûman) Pasûr

Hilindir milindir
Kur ji bavê bilintir?
(rêwas) Wan-Miks

Hilindir milindir
Kur ji bavê bilintir?

(dire-garis) Dihê

Hîva li kadînê?

(çavê ga) Pasûr

Hê dikim
Boçê ber de jê dikim?

(mewîj) Qerecdax

Tiştekê min heye
Heya hundirê wê tijê goşt nekim naçe?

(pêlav) Farqîn

Heft qet e
Heft boqat e
Heft ode ye
Heft mizgeft e?

(kelem) Qereyazî

Him rast e
Him derew e
Him ferz e
Him sinet e?

(şeytan pêkenî-cinabetî) Semsûr-Kolik

Hespa şê
Reviya gomê?

(kêç) Qerecdax

Hespa çê
Bazda hewşê?

(şironek, şirik)

Hespê şê
Zincîr li pê?
(sol)

Hespê şê
Zincîr li pê?
(zebeş)

Hespê şevê
Bazda hewşê?
(kêç) Qereyazî

Hespeke çê ye
Qeyd û zincîr li pê ye
Hin jî şervanekî çê ye?
(zebeş)

Hêlo mêlo
Simbêl belo
Mîna kala
Xwe da pala
Şirqîn ketê
çû ezmana?
(şilî-barîn) Qereyazî

Tiştek heye
Her tişt tê re derbas dibe?
(pênûs) Qereyazî

Hum Humme
diwar summe?
(dû û berxweliya sobe)

Hinî minî
Li binê gûnî?
(hêlîn) Wan-Şax

Hingî tiliyeke ye
Yep xaniyeke ye?

(çira) Wan-Miks

Hêstira xiro
Banê giro?

(pir) Cizîrê

Her sihar diya te
Pînekî dibe q.na xwe?

(nan û sêl) Cizîrê

Mamgê mino mamanî
Hêlik reş û mêrganî?

(k... kerê) Cizîrê

Heba noka bi derzî,
Mar ji ber dibezî?

(jûjî)

Her her dîwar
Berber dîwar,
Xanim yek e,
Carî hezar?

(Hîv û Stêrk)

Heft qul û qultînik li ser?

(serî)

Haniya maniya
Ferşê di devê kaniya
Rê nade karwaniya?

(cemed) Norşîn-Bedlîs

Himber sima gakê
Hinek bajarkê?

(kunmêvî) Cizîrê

Heft tir kir
Hêjî difna wê xwar?

(nok) Cizîrê

Himber tilîkê
Tejî mezelkê?

(çira) Cizîrê

Hezar û hef sed mirov
Nêva nivînekê de ne?

(hezar û hef sed e) Cizîrê

Hilkutî milkutî
Şêx Zeyneba dûv rûtî?

(mişk) Dihê

Hilûse wey ava pêlê
Gava mû radihêjiyê jê tê dengê têlê?

(saz) Basan

Has hasincî
Paşayek rabû bi dozdeh cindî?

(qup û çûçik)

Hevsar zer e
Li dû min were
Ne ker e
Ne manker e?

(teşî)

Her gemo,
Mer gemo
Bi şev û roj li ber çemo?

(sîtil)

Her sal dirêj dibe
Û salê carekî xwe dixemilîne?

(dar)

Hesp diçe
Zîn nameşe?

(av û pir)

Hêdî hêdî mezin dibe
Hêdî hêdî biçûk dibe?

(hîv)

Hundur goşt e
Derve hestî ye?

(kûsî)

Heta êvarê axê li serê xwe dike
Lê dîsa jî ji berê paqijtir e?

(gêsin)

Hêsin û bizin
Quretiya mezin
Bi hevre dibezin?

(îskapet-qundire-pêlav) Norşîn-Bedlîs

Hilerim bilerim
Şeş pî û du ser im?

(mêzîn)

Hûno mûno
Du qûno?

(gûndor-banger) Mêrdîn

Heft deriyê wê heye
Û gelek azamet e?

(serî)

Heta ku nemire
Pişta xwe venake?

(manûse)

Her her dîwar
Mermer dîwar
Li her odeke yeke kubar?

(lambe)

Helhele li ba bûn
Reşhêle siwar bûn
Malî tev pê şa bûn?

(beroşa xwarinê)

Hewşika tengik
Tijî eskerê kinik?

(niftik û derbikên wê)

Hesin li ser hesin
Çi fîncana qûn mezin?

(bîstan)

Hêl ve tê
Kendêl ve tê
Porsorê nermê ve tê?

(tîrêja rojê)

Helîna şimşedarî
Ne li berrojê ne li nizarî?

(masî)

Hînî mînî
Li binî gonî
Ez dibînim
Lê tu nabînî?

(çav)

Hepino
Çar çepino
Radikî piya
Weke çiya?

(kon)

Hindik hindik
Dihdika hezar dendik?

(hinar)

Hûr hûr barî
Hey hey barî
Deşt û banî
Girt û danî?

(berf)

Herku mirov jê dibe
Mezin dibe?

(kort-çalik)

Impîlê darîn e,
ewil tahl, paşê şêrîn e?

(hirmî)

Îskender e
Sê cilê wî hene
Du spî yek zer e?
(hêk) Wan-Miks

Îp
Derî kîp?
(gor) Qereyazî

Ji min tenê re fihêt nake
Di civatê de deng nake?
(radyo) Basan

Ji çiyê tê kevirek
Çar pê û seriyek
(kûsî) Wan

Jinik li hundir e
Pora wê ji derve ye?
(lazût-garis-direyê misir) Qereyazî

Ji sibê hetanî êvarê di bin erdê re diçe
Lê dîsa jî eynikê zaftir dibiriqe?
(gêsin) Qereyazî

Ji hire û afirê
Çawa deynê welê difirê?
(heyv) Basan

Ji ha heta Handan[1]
Kulav radan?
(berfende-aşîte-şapa berfê) Wan-Mîks

1 "Handan" navê gundekî Mîksê ye.

Ji devê bilindtir e
Xwarina wê ji hingivî xweştir e
Şîrê wê ji jehrê nexweştir e
Tovê wê ji kuncî hûrtir e?

(hêjîr) Cizîrê

Ji gayî girtir e
Ji garisî hûrtir e?

(hêjîr) Şernex

Ji mûsil heya mûsil
Çel(çil) keçikên çav bi kil?

(stêrk) Sûrgûcî

Ji bexda heya bexda
Çel(çil) kulavê li hev rada(pêçandî)?

(ewr) Sûrgûcî

Ji hire û Balûka[1]
Bî tiv tiva nohka?

(teyrok, zîpik) Basan

Ji bexdayê heta Bilîsê
Keyf û xem li ser dirîsê?

(telefon) Basan

Ji hire û wê de
Sed mal û mezel
Di nav sima ga de?

(kunmêwî) Dihê

Ji hire û bexda
Şîtik(şûtik) li du ta?

(rê) Qilaban

1 Navê gundekî yê Dihê ye.

Ji hire û Memîra[1]
Hemî xiştê tîra?
(sandek, kûjirek) Cizîrê

Ji şekir şêrintir e,
ji hesin girantir e?
(xew) Dihê

Ji hingiv şêrîntir e
Tiştek jê ne xweştir e?
(ziman)

Ji hire û bexdayê
Kulav radayê?
(berf) Dihê

Ji hire û cem te
Çip li qûna te?
(kêç) Dihê

Ji darê ye
Ji berê ye
Ji biznê ye?
(pembrûtik-banger) Qilaban

Ji şikêrê ye
Ji têrê ye
Ji rêrê ye. Çî ye?
(gêrûse) Gundikê Melî

Ji vir û mekkê
Çil tiştîrê ber tekê
Bê nêrî gihanê xwe dike?
(keç-qîz) Pasûr

1 Navê gundekî di navbera Dihê û Şernexê de ye.

Ji ningê kewê kintir e
Ji pelê kur'anê pirtir e?

(kavkelik-karî-kidadik) Qereyazî

Ji goşt û hestî ye
Pênc şax û bi destî ye
Sed û yek huner lê ye
Li heywana pê ye
De bêjin ev çi ye?

(tilî û dest)

Ji tiştan ne tişt e,
Nikil weke xişt e,
Parsû li nava pişt e?

(kermêş)

Ji Kûr tê,
Ji dûr tê,
Gava vedireşe xwîn tê?

(gule)

Ji hire heta Mûsil
Hemî moriyên sinsil. Çî ye?

(baran) Gundikê Melî

Ji vir rîz,
Heta Xalabe tîz?

(Mîrî-morî) Konya

Ji wê da tê,
Yek li tile yek li milê,
Yek jî têda vile vilê?

(jina biheml û du zarok pê re)

Jineke kurt û mêrekî dirêj
Bi rê ve diçin şev û roj?
(saet)

Jora şil û mîştî
Sih û du carî tê de rûnîştî?
(dev û diran)

Ji min felitî
Li te xebitî?
(kêç)

Ji vir heta Helebê
Hema têlê qesebê?
(tîrêjên rojê)

Ji tirsa tajiyan
Radize li nav deviyan?
(kîroşk)

Ji ser ve helmet e
Ji bin ve helmet e
Ter didikê
Hişk dertê?
(tenûr)

Ji hesin û kevir e
Dixwe naxwe têr nabe û naşêkire?
(aş)

Ji tetik teniktir e
Ji kêran zeximtir e?
(dewkil-meşk)

Ji cihê xwe tevnagere
Piştî ketinê tevdigere?
(pel)

Ji dûr ve pir xuya ye
Ji nêzve nexwiyaye?
(mîj)

Ji dûr ve wek dar e
Ji nêz ve wek hungiv e?
(hirmê)

Ji jehrê tehltir
Ji şekir xweştir
Ji sêvê biçûktir
Ji devê girtir?
(gûz)

Ji vir heya Êrevanê
Weke kulavekê sûviya?
(ewr)

Ji çûkê biçûktir e
Ji minarê bilintir e
Ji derziyê ziravtir e?
(giloka ta)

Kalo tê ji deştê
Tefala dirî li piştê?
(rih an jî jûjî) Pasûr

Keçka heft kezî
Kaşka ve bezî
Kir hewar û gazî?
(sûsik) Botan

Keçeke min heye
Tirba xwe bi destê xwe dikole?
(dilop) Hezex

Kurtan e
Heçî nezan heywan e?
(pir) Qilaban

Ker zirî
Pişkul firî?
(tifenk û gule) Colemêrg

Ker bi barê xwe diçe
Lê dûv naçe?
(kevçî) Wan-Miks

Kerê bi bar
Çû qulika zinar?
(kevçî) Hazro

Kofiya xezalê
Kilîlî bû, çû devê newalê?
(top) Pasûr

Kofiya xezalê
Tûtiya newalê?
(hîv)

Kofiya xezalê
Gêr bû newalê?
(gûyê zarokan) Pasûr

Kofiya xezalê
Dol bû newalê?
(gijlok-teyrok-zîpik) Wan-Şax

Kumikê xezalê
Ger bû newalê?

(teşî) Sûrgûcî

Kumê xezalê
Gêrbû newalê?

(botav) Êlih

Kevir e ne kevir e
Çar pê ye ne dewar e
Hêk dike ne tûtik e?

(kûsî) Pasûr

Kalê li ser lingkî
Dike xizmeta gundkî?

(derî) Pasûr

Kalê li ser lingekî
Ho dike garana gundekî?

(mêrkût û dan) Arçak-Wan

Kalê rû bi dar de çi ye?

(derî) Qereyazî

Koka wê di erdê de ye
Nava wê di dewar de ye
Serê wê di mirov de ye?

(genim) Farqîn

Koka xwe ber jor e
Guliyê xwe ber jêr e
Li vê dinyayê çi ye?

(roj) Semsûr-Kolik

Ku çi tişt (hey)e
Pêva (he)ye
Ev çi ye?

(nav) Semsûr-Kolik

Kerika kerajo
Kê te diajo?

(erebeya ga) Qereyazî

Kumê hûtik
Tije nûtik?

(Hejîr) Farqîn

Kêw kir xure xur
Rûyê xwe şa kir
Rabî ordîkî rakir?

(mêhkew û kewikên wê) Basan

Kir nekir min yaz nekir
Min nêrî, min nas nekir ?

(sihik-sî) Basan

Kurê kerê
Çû ser bênderê
Kayê dixwe
Nadê kerê?

(mirovê kund û tima) Dihê

Mamkê mino
Kêçê spîndarek rakir?

(kuncî) Dihê

Mamkê mino
Kêçê kuçek(kevirek) kir?

(binerdik) Dihê

Kela rûdarde çi ye?
(derî) Wan-Şax

Mamkê mino
Kerê kerr
Çû afir?
(mîrkut-mêhkut) Cizîrê

Kalê pîr,
Li civata mîr?
(Semawer)

Kozika tarî û bi mar,
Bi dûpişk û cinawar?
(gor, goristan)

Kirina wî ferz e,
Birin û anîna wî sunnet e?
(gustîl)

Kewara agir
Hevîr dike nanê hazir?
(tenûr)

Kewa kejî
Li hewa re diajo?
(sirsûm-meşk) Qereyazî

Kaxiz e çîzevîz,
Çû bajarê evdilezîz,
Tîne kêfa xort û qîz?
(name)

Kundirê di latê de,
Tamên vêga dinyayê tê de?
(pêsîra dê)

Kumê dirêj,
Tije qirêj?
(bacana reş)

Kumê hezî
Tije derzî?
(jûjî, jîjo)

Kîsê sorik
Tije morik?
(hinar)

Keçika dukezî
Serbanan ve bezî?
(banger-bangur) Gundikê Melî-Şernex

Kaniya qinê qinê
Mîr û hekîm dest didinê?
(bêfil-difin)

Kap avê vedixwe
Golik diwerime?
(zebeş)

Kîsê kaba di dar de
Deqê min di nav de?
(hîv û stêrk)

Kon e
Bêstûn e?
(kuvkarik-kidadik)

Kurtanê wê heye, ker nîn e
Qiloçê(qoç) wê heye, ga nîn e?
(şeytanok)

Kaniya nizarî
Mîr û hakiman av jê vexwarî?

(memik)

Kidî kidî mistan e
Çil dergûş li destan e
Ne ber e ne bistan e?

(mirîşk û çêlikên wê)

Lawik bang dike diyê
Ez naçim xerîbiyê?

(nexweşî) Basan

Laliya savarê
Ser çiqilê darê?

(hejîr) Cizîrê

Li devê dinê didim digire
Li devê dîzê didim nagire?

(pere) Norşîn-Bedlîs

Li hewa re diçe,
baskê wê tune
Mînanî şekir e,
tama wê tune?

(berf) Qereyazî

Mamkê mino
Li cihê xwe rûdine ranabe?

(xanî) Basan

Li kuç didim naşkê
Li avê didim dişkê?

(kaxiz-pelkê cixarê) Dihê

Li teht û zinaran werdikî namire
Avê lê dikî dimire?

(pelê cixarê) Merdîn

Li ser girekî sê rê terin (derin)?

(dolap-donme dolap) Semsûr-Kolik

Li malê pişta xwe dide dîharê(dîwar) seqîn
Li çolê dikê teqîn?

(bivir) Qereyazî

Lem lemo
Ber çemo
Ne diz dibe
Ne gur dixwe?

(aş) Mêrdîn-Stewrê

Li vê dinya
Qafikî de sê kanî dertên
Yekî şîrîn e
Yekî tal e
Yekî şor e?

(rûyê meriv) Semsûr-Kolik

Lemê lem da
Behrê kef da
Mar hat
Masî zerik di dev da?

(çira) Pasûr

Li (ji) sêlê reştir e
Li berfê spîtir e
Li êr(agir) sortir e?

(legleg) Semsûr-Kolik

Li ser destan dişemite.
Dikeve çav dişewite.
(sabûn)

Lastîkek nerm e
Radike çivê qelem e!
(jêbir)

Li maxa bi dîwarî
Çar çivê bi kêrî
Wekî derî
Roj jê dibarî
Têkdiçe tarî!
(pencere)

Li dibîstan e
Hîn cîwan e
Li bendan e
Divê bizane
Dew û dozan e!
(xwendekar)

Li dîwar e
Ne kewar e
Qor bi qor e
Wekî per e
Tişt li ser e
Kî nezane ew ker e!
(tereg)

Li çolê heşîn e
Li çarşiyê reş e
Li malê sor e?
(çay) Qereyazî

Li ser erdê naçe,
li ser golê diçe?
(keştî)

Li ser golê naçe,
li ser erdê diçe?
(erebe-seyare)

Li ser erdê naçe,
li ser berfê diçe?
(tawik-qol)

Li ser refikê
Ronî dide defikê?
(çira)

Li vî alî kaş,
Li wî alî kaş,
Di nav de heye
Topekî qumaş?
(Ziman)

Li hewa nîsk e
Li erdê gîsk e?
(quling) Qereyazî

Li Amedê şîr rijiya,
Bêhna wî hat vira?
(têlefon)

Li serê carekî
Kuta bizmarekî
Deng çû hezarekî?
(gulle)

Li ser û bin dîwar e
Di nav de sayê har e?
(ziman û diran)

Li vir xîşt
Li ardê din qûna xwe almoşt?
(Şijing) Konya

Li ro digare digare,
Li şev te davî xwe jev dike dadiste?
(maros) konya

Li mirov dikeve dibore
Xuya nake dizûre?
(mar)

Li wî alî ber
Li vî alî ber
Di navê de mîr Emer?
(mîrkut)

Li mam heye
Li xal tune
Li mal heye
Li bal tune?
(tîpa "m"ya erebî)

Li çiyê deng dide
Tê li malê pal dide?
(bivir)

Li vî alî mijang
Li wî alî mijang
Li navê morî û mircan?
(çav)

Li jor disekine
Mirov ji berf û baranê diparêze?
(sîwan)

Li sûkê yek e
Li malê gelek e?
(hinar)

Li gund bêdeng e
Li daristanê bi deng e?
(bivir)

Li kaş û kendalan ser tazî
Dike hewar û gazî?
(kew)

Li dinê tişta herî şirîn, çi ye?
(ziman)

Li vir keliya
Li Stenbolê fûriya?
(name)

Li hewa re wisa diçe mînanî tîr
Wisa spî ye mînanî şîr
Wisa reş e mînanî qîr?
(qijik) Qereyazî

Mamê te exmûr
Da kaşê dûr
Serî lê bî ûr?
(mêwî-morî) Basan

Mamikê mino
Ez ji serî dikim dirêj dibe
Ez ji rexê dikim pehn dibe?
(coya avê) Botan

Malek bêderî
Tijê serî?

(kunmêwî) Merdîn

Ho dibêm tevşo dibêm
Nav hildidim nabêjim?

(tevşo) Mêrdîn

Mamikê minê mamanî
Me bênderek hilanî
Genim ji kayê pi(r)tir anî

(mêşa hingivî) Botan

Mamê te mam êlek
Dest û tilî çerm êlek
Daxdane q.zê çêlek?

(beq) Basan

Melayê li ser birînê
Ji derd û kulan re dixwînê?

(mêhkew-mêkew) Basan

Minara sor e di bin erdê de çi ye?

(gêzir-gêzer) Qereyazî

Mînanî kala
Xwe pala?

(karûk-kidadik) Qereyazî

Mamkê mino
Mar e, ne mar e
Xurcik li milan e, ne etar e?

(k... mirov) Cizîrê

Mamkê mino
Mil li te ve?

(mil) Cizîrê

Mamkê mino
Sofiyê çav kildayî?

(bilalîsik-kulîlka newrozê) Dihê

Mamkê mino
Ka çû ma dan?[1]

(ka diçe zad dimîne) Dihê

Mamkê mino
Ker firî?[2]

(kew difire) Dihê

Mamkê mino
Reşîne[3] *difire?*

(reşîle) Dihê

Mizgefta malişţî
Du feqe tê de rûniştî?

(gûz) Basan

Mirîşka dirûnê(rûdine)
Radibe hêk nakê?

(textik-kursî) Dihê

---

1 Ev cûreyê mamikan wek zûgotinokan e. Dema ku zû tê gotin bi awayê "kaç ma dan" tê bihîstin.

2 Ev cûreyê mamikan çewtiyeke mantiqî dipirse. Ji ber ku 'ker' nikare bifire, peyva herî nêzê vê peyvê 'kew' e. Û kew dikare bifire.

3 Reşîne" navê gundekî Dihê ye, "reşîle" jî navê çûkekî ye. Leyistina bi tîpekî ev mamik derxistiye holê. Li mînaka berî vê binêrin.

Mamê bi lingekê
Diçe şerê gundikê?
(mîrkut-mêkut-mêhkut) Gundikê Melî

Mele bi şaşkî
Çil ga çûne aşkî?
(diran)

Me çandî wekî nokan
Şîn bûn wekî sêvelokan
Pê ve hatin wekî gûzelokan?
(pembû)

Marê mirî
Tirr kirî?
(Tiving)

Marê mirî,
Erd qul kirî?
(Baran)

Mûyê karan,
Li ser daran,
Di bin de disitirin
Bi hezaran?
(kon)

Mele ye, şaşik nîne,
Aqilmend e ruh tê nîne?
(pênûs)

Masî çiv da
Behrê kef da
Nal sekinî
Dil xeber da?
(saet-demjimêr) Wan-Şax

Min xwêhikî heyî
Illeh enirî?

(nohk) Şernex

Mirî sax derdikeve
Sax mirî derdikeve?

(hêk) Şernex

Mange sor
Şak ber jor?

(meşk) Konya

Mirîşka min çû kepirê
Zîrça xwe bû şekirê?

(mêşa hingiv)

Meri bulut
Deri kilît ?

(mirî)

Mîr hilgirtî ye dirî

(strî)

Mamkê minê mamanî
Çêlekoka zerik ji xwe re digere. Çî ye?

(kulind-kundir) Gundikê Melî

Masî nîne
Lê, tim deryayê de ye?

(keştî)

Min ji dûr ve dît kevirek
Çûm nêzik çar ling û seriyek?

(kûsî)

Mirî
Mirov li serî digrî?
(kuncî)

Mexel tê pez tune
Dimeşe şop tune?
(lehî)

Min ecêbek dît di rê de
Kê mak dîtiye di zikê bavê de?
(pembo)

Mêrgeşîn, mêrgeşîn
Du siwar tê de xuşîn
Yek hesp e, yek mehîn?
(heyv û roj)

Morî kişiya
Erd hejiya?
(hatina payîzê)

Mehîneka sipî
Reşikên wê şîn?
(pîvaza ter)

Neçandî li ser pişta nezayî
Nezayî li ser pişta nelepit
Nelepit li ser pişta netebit?
(neçandî: xwê,
nezayî: hêstir (qantir),
nelepit: pir,
netebit: av) Basan

Neydûkdar e
Pê xepar e?
(dîk) Botan

Nexweş e dikevê xazê
Biharan şêv ranazê?
(kund) Basan

Nerm e, germ e
Tayê wê veke
Deyne ber me?
(kîpe-rovî tîjê) Hezex

Ne pê ye ne pahnî ye
Li bin kevirê siltanî ye?
(mar) Pasûr

Neh mih
Deh Beran
Yazdeh şivan
Dozdeh kûçik
Eviya çend dike?
(dozdeh heb) Pasûr

Ne li erd e,
Ne li ezman e,
Hêlîna begrewan e
Mifte li destê insan e?
(balefir-teyare) Pasûr

Ne li erd e
Ne li ezman e
Li ser hêlîna begrewan e?
(zaroka di zikê diya xwe de) Farqîn

Ne dest e, lê wek hev e
Ne şe ye, wek melêv e
Pehn dibe bi erdê ve
Mirov dipîve gav e!
(ling)

Ne bi hest û gêjî
Bi pîvan û mêjî
Qelema radihêjî
Ji bo rast be dirêjî!
(rastkêş)

Ne dixwe ne radizê,
Ne bîn digre ranaweste,
Ew bê razan û west e
(katjimêr, demjimêr, saet)

Nexweşê li nav nivînê
Dibînê dermanê birînê?
(niviştî) Basan

Newaleke kûr
Tijî genimê hûr?
(asîman)

Nav mîna navî tazî
Toponî mîna topono xîştiro?
(terazî) Konya

Ne derîyê wê heye
Ne jî pacê wê heye
Tê û diçe, ev çi ye?
(tir)

Ne kes dikare bixwe
Ne dikare bipîve?
(agir)

Ne bi ber ve ye
Ne bi pişt ve ye?
(zebeş)

Odeyek e
Çar feqe tê de ne
Bê derî ye?
(gûz û kaklê wê) Dihê

Oda Haris
Tejî garis?
(hinar) Wan-Şax

Odeyeke şûştî mûştî
Sî û sê siwar lê rûniştî?
(dev û diran) Pasûr

Odeyek şûştî mûştî
Axayek tê de rûniştî?
(şûr)

Odeyek şûştî mûştî
Cotek zilam tê de rûniştî?
(dev û diran) Mêrdîn

Orte(nav) esmer e
Dorê kevirê mermer e
Ava cihokê diçe ser e?
(kelem) Qereyazî

Para li nav avê
Pênç gulî jê davê
Sisê li siyê
Dido li tavê?
(limêj-nimêj) Pasûr

Parçekî nan da lawikê kumsor
Lawikê komsor da rêza esker
Rêza esker avête çala gû?
(1. ziman; 2. diran; 3. mîde) Farqîn

Pênc birayên hev
Berdine pê hev
Nagihin hev?
(şîşikê goreyê) Wan-Miks

Penç heb xwişk
Koşkekê çêdikin?
(şîşikê gorê) Pasûr

Pênc heb xalên min henin
Li dora çalekî direqisin?
(şîşikên goreyê û gore) Qereyazî

Paşayek tête dinyayê
Du berana pê hev dixwê?
(zarok-bebik û çiçik) Wan-Şax

Pîrika di rê de
Çil sing di qûnê de?
(dêza çilo) Şernex

Pîra dirêj
Tijî qirêj?
(kulek û dû) Pasûr

Pîra qermiçî
Qirşek di qûnê de qermiçî?
(mewîj)

Pir dirêj e, heta sibehî derê
Lê nagihe duvê kerê?
(rê)

Pişta min naîşe
Serê min diîşe?
(stûn) Semsûr-Kolik

Pênc bira ne
Birê mezin çar salî ye
Ê dû wî dihe salî ye
Birakî dû wî heşt salî ye
Ê dinê dû wî pênc salî ye
Terî(herî) dû giya(hemû)deh û sê salî ye, ev çi ye?

(nimêj) Semsûr-Kolik

Pênc bira ne
Her yekî salekî[1] *ser e?*

(tilî) Semsûr-Kolik

Pêdevê, pêezmanê
Hemî wexta dizanê?

(saet) Basan

Mamgê mino
Pap çû, ma danê kutayî?

(bêjîng) Cizîrê

Pîrê tê nava civatê,
Hetanî mîza xwe neke naçê?

(çaydan)

Pisik nine bibêje pişt
Û Kûçik nine bivêje oşt?

(tir)

Payîzê dimre,
Biharê ser jê dike,
Bele jî helal dike?

(Navê jininikê Bihar e)

1 Kevirê pahn û fireh, ferş

Pir pelên sîs
Navê wê lênivs
Ji bo pênivs
Dikeve kîs!
(defter)

Pelhûra pelxwê ye
Heçî nas nake ne ji vê dinê ye?
(nokên şîn)

Pira darînî
Koça axînî
Xwarin gîhayê şînî?
(qalûn)

Pîra mirî
Min du kendal bi ser werkirî?
(mêzîn û zebeş)

Pişo pişo nêrgiz
Li ber ava dengiz
Ne gur dixwe ne jî dibe diz?
(pir) Qereyazî

Polîs li hundir e
Şewqeya wî li derve ye?
(bizmar) Qereyazî

Qam qama mêşê ye
Bar barê gamêşê ye?
(qebqebik-pêlav) Sûrgûcî

Qesra spî
Bê pencere û bê derî
Tê de rûniştiye bûkeke zerî?
(hêk)

Qesra spî
Li ber derî?
(berf)

Quncika reş û tarî
Nûr lê dibarî?
(tîrêjên rojê)

Quncikê tarî
Berf lê barî?
(eyarê toraqê) Qereyazî

Qulçê tarî
Dû lê barî?
(tiving)

Qazî bi qîza xwe ve
Mela bi jina xwe ve
Çar sêv bi darê ve,
her yek yekê jê dike,
yek dimîne pêva? çawa?
(jina mela qîza qazî ye) Semsûr-Kolik

Qapaxa qûnê
Tama şîvê?
(dûyê miyê-dûvê mihê) Semsûr

Qet neza
Qet nezîla
Qet newesta?
(1. hêstir, 2. xwê, 3. av) Pasûr

Qesra spî
Ya du derî?
(cûreyeka goreyê) Qilaban

Qeftkî pûş
Li pişt kevirkî tûj?
(simnik-milkis) Pasûr

Qol tebançe
Li nava baxçe?
(sileka sergîn) Pasûr

Qûtiya dûdermana
Venabe heta axirê zemana?
(mezel) Pasûr

Qutiya silêmanî
Li ser xanî?
(jina bi zaro) Qereyazî

Qubba bêkulek?
(Hêk)

Qam tune, kum şîn e
Çavbeloq e, lê nabîne?
(hêk)

Qesrika şîn î bêderî
Lê mifta wê jî hêsinî?
(zebeş)

Qolana li piştê ye
Dendik tê de bi rêzê ye?
(rext û fîşek)

Qesra Xwedê çêkirî
Bayê qul tê vekirî?
(pîvaz)

Qesir ji goşt
Derece ji hesin?
(mêzên)

Qemçika wî heye hesp nîne
Baskê wî heye teyr nîne?
(masî) Pasûr

Qesrek bêderî
Tê de rûniştine hezar zerî?
(hinar)

Qasimê devxwar
Çû serê dar
Dar hemû ji jor de kire xwar?
(dasa dara)

Qotîka bêdev û ziman
Navê bê tu zeman?
(tirb-mezel)

Quto quto destê da
Singê sorê di pîdê da?
(nok)

Radibe berê xwe dide taxê
Nan û avê didimê têr naxwê?
(bizin) Basan

Radibim ser zinarekî
Dikutim nal û bizmarekî
Dengê min diçe hezarekî?
(bang-ezan) Qereyazî

Reş e
Qul e
Teng e?

(tenga hespa) Qereyazî

Refan danî ser bêndera
Ez dîtim, çûn sefera?

(refê kevokan) Basan

Rastiyê(deşt) de dikeve xazê
Kaşa da dikeve radizê?

(req-kûsiya avî) Basan

Rê ve derim
Tiştekî min re tê?

(sî) Pasûr

Reş e reş e wey qîr
Difire wey tîr
Kutilkî çêdike wey jina mîr?

(kêzika gû) Şernex

Roj digere
Şev radize?

(pêlav) Wan-Şax

Reş e ji teniyê reştir e
Bilind e ji çiyayan bilintir e?

(qijik) Culemêrg

Rêsiya giya,
Li pişt xaniya?

(qula kurmoriy-kuna gêrekan/mêwî)

Rêz bi rêz
Heta tewrêz?
(Kolemişk)

Reş e reş e wek qîr
Difire wek tîr?
(kêç) Gundikê Melî

Radibe sibe zû
Birek ga berdide dû?
(kezî û gulî)

Reşahiyê de dimire
Deryayê de jîndar dibe?
(masî)

Rûyê bêmû, melayê berî
Kurê kîjan pêxemberî?
(dîk)

Rê diçe, rêç tune
Bi lez diçe, toz tune?
(keştî)

Reş e, ne beq e
Stûr hene, ne ga ye
Şeş ling hene, bêsim e?
(kêzik)

Rojê du-sê car
Nan dide qazikê qûnxwar?
(ziman)

Rûçikandin
Rêsandin
Lê pêçandin?
(tajî)

Serbest digerê
Dera bivê yê pê ve herê?
(pezkûvî) Basan

Soro rît
Gewro avêt?
(agir) Botan

Ser de ar e
Bin de dar e
(sincî) Wan

Serê malê hêlan e
Binê malê hêlan e
Mal yune tê de malîvan e?
(mirîşka navgundî) Qereyazî

Ser gelgel e
Bin gelgel e
Çav zîq û sinbêlbel e?
(kîvroşk) Cizîrê

Ser gelgel e
Bin gelgel e
Çavzîq û simbêl bel e?
(rêvaz) Gundikê Melî

Ser mişar e,
Pê xepar e,
Heçî nezane dewar e?
(dîk-dîkil) Gundikê Melî

Serê govendê yek e
Bini govendê yek e?
(zirnebêj û dahol kut) Cizîrê

Sêniya mircana
Li serê bana?
(stêrk) Dihê

Sibatê heta havînê
Ji kul û derdan dixwînê?
(bang) Basan

Sê rojan li min zivirî
Ya çara li min bî strî?
(gul) Basan

Serê gelî bist e
Ji me re biye mamoste?
(qelem û defter) Basan

Ser qufilî
Çar nik û tilî
Dûv li ser milî?
(dûpiştik) Cizîrê

Sênîka savarê
Ser guhê darê?
(hinar) Culemêrg

Sindirîka li ser sindirîka
Kilîla wê li destê bûka?
(gêresok) Qilaban

Seyê har
Çû dar?
(bivir) Qilaban

Spî ye, ji berfê spîtir e
Reş e, ji reşiyê reştir e?
(keşkîlan-cûreyeke qijik) Qilaban

Ser avê re diçêt
Sêh nakit?
(gulle) Qilaban

Sindoqa silêmanî,
Li çolê danî?
(mezil/gor)

Sindoqa tijî têl,
deng dide pêl bi pêl?
(radyo)

Siltanê ser doşekê
Nir nir dike li goşekê?
(kitik-pisîk) Hezex

Singa min li singa te
Kî..ê min li qûna te?
(gêresûk-destar) Dihê

Spî ye spî ye
Ne keşk e
Guhbelîsok e
Ne mişk e?
(Şeytanok) Dihê

Sê pênc panzde
Û dido hevde
Û sisê bîst?
Dike çend?
(bîst e)

Serê dinê
Binê dinê
Du gidîş tenê?
(heyv û roj) Culemêrg

Ser ve çayir e, tê çinîn
Ji bin ve kanî ye, tê vexwarin?
(mih) Qereyazî

Serî qûnê ve ye
Qûn serî ve ye?
(bêrîvan) Cizîrê

Seriyek li jorê ye
Dido di binî de
Fistiqî qula dê de?
(derpê jina) Qereyazî

Sebiyê nemijandî
Mêrga neçêrandî
Kerê korê
Ji garana veqetandî?
(1. melayîket; 2. cinnet; 3. şeytan) Lîcê

Sênî li ser sênî
Deng diçe Hiseynî?
(dengê ewran) Lîcê

Sindok mindok
Giş li meydan?
(mezel) Amed

Ser ezman e
Bin ziman e
Sî û du mercan e?
(diran) Qerecdax

Sink(sikeh) li vir dikutim
Golik li wir dinepixe(diwerime)?
(dendika zebeş) Farqîn

Sê ling li erdê
Çar lingê wê qiyamê(li ber jor ve)
Gûyê wê li devê dê û bavê te?
(meşk) Farqîn

Ser şeh e û dêl das e
Kero bêje dîk e, ev çi ye?
(dîk) Qereyazî

Serî li qûnê ye
Qûn li erdê ye
Deh li didoya ye?
(guhanê mîhê) Qereyazî

Sê tişt hatin ser pirê
Yek li pirê mêze dike
Dibîne û pêlê dike derbas dibe
Yek jî mêze dike
Dibîne û pêlê nake derbas dibe
Ê din jî ne dibîne ne jî pêlê dike
Lê derbas dibe. Ev çi ye?
(jinek biheml û zarokek di hembêza wê de) Qereyazî

Serî reş e
Binî reş e
Destavêjim
Berdavêje?
(tiving) Pasûr

Sima hêstirê
Sed û sî û sê siwar tê de disitirê(stargeh)?
(hinar) Pasûr

Sihorê tik tikî
Bazda serê zilikî
Zilik li bin de hejikî?
(dû) Pasûr

Sindoqa silêmanî[1]
Dîharê(ban) xanî danî
Bê Xwedê kes pê nizanî?

(jina bi bar-jina bizaro) Qerecdax

Ser kurkirî
Bin kurkirî
Nav de hirî?

(kulav) Qerecdax

Serê wî kun e
Devê wî tûj e?

(derzî) Semsûr

Serî şûjin e
Qûn dar e
Dirêj e, dirêj e, dirêj e?

(dirêşik) Botan

Sorê kurkirî
Bi te re kirî?

(kulav) Qereyazî

Sima gê
Tijê xwê?

(hinar) Qerecdax

Serê wî heye porê wî tune ye
Rihê wî heye ziriyeta wî tune ye?

(Silêman demîrel) Qereyazî

1 Sindoqa Silêmanî: Padişahê Osmanî ê navdar Qanûnî Siltan Silaman sindoqekî bi miftekirî her dem bi xwe re gerandiye û wesiyat kiriye dema bimire jî sindoqê bi wî re veşêrin. Lê dema ku mirî şêxûlîslam destûr nedaye ku sindoqê bi wî re bin ax kin . Şêxûlislam sindoq vekiriye û dîtiye ku tev fermanê şêxûlislam in di sindoqê de .

Stûnikê
Li ser du mezela ava dikê?
(difin-poz/mezel:çav) Şernex

Mamkê mino
Sê bira daîmî difekin?
(tifik, kuçik) Cizîrê

Serî şeho
Terî daso?
(dîk)

Ser sipî ye ne mele ye,
Pê panî ye ne deve ye?
(kifkarik-kidadik)

Ser can e û bin can e,
Lê çermekî wek heban e?
(zînê hespan)

Sê marên reş,
Ji jor da xwe berdan geliyê xweş?
(gulî, kezî)

Ser sipî ye, Mele nîne,
Gurzçî ye, Pale nîne?
(Kumê mela daye serê xwe,
lê melle nîne. Rind Gurza dipêçe,
lê nikare Qirimê bikşîne)

Sênigo di siyê da
Dunigo pêda
Devê li ber zikê diya te

Gûyê wî li devê heftê bavê te
Tu çawa dikî kêfa te?

(sênigo:sêpî û meşk
Dunigo:jin
Gû:rûnê meşkê)

Sofîkî ûr pehn
Xwe diavêjê ser diya te heta dibe sibeh?

(nivîn) Basan

Sê bira bi şaşikê, çi ye?

(sêpê)

Serî li derve
Binî di erdê de?

(sing)

Ser morik
Axê dike komik?

(xilt)

Sêvek li darê ye
Çavê herkesî lê ye
Kes nizanê qismetê kê ye?

(keç)

Ser dar e
Bin kevir e
Sê serî ye
Deh ling e?

(moşene)

Sed mal bi sed sikakî
Tev li ser milê gayekî?

(hinar)

Serî reşêle
Binî reşêle
Teqletîzo çirtile?
(meşk)

Sibê çar ling e
Nîvro du ling e
Êvarê sê ling e?
(mirov)

Sindoqa çar ling
Dibeze mîna piling?
(erebe-gerûnde)

Sêvek min heye gelek xweş
Nêvî spî ye, nêvî reş?
(roj û şev)

Sed û şêst û şeş reşêlek
Duwazdeh ga û çêlek
Nîvî reş, nîvî belek
(sal û meh)

Ser xet e
Bin xet e
Ne pênûs e ne kaxet e?
(pir û çem)

Ser min ve
Binê dayik ve?
(memik)

Ser nikul e
Dide xweş agir e?
(tetik tivingê)

Sê bira nin
Li hev dinêrin?
(kuçik)

Seriyeke wê li erdê ye
Seriyek li ezman e?
(keskesor)

Sinbilûska li ser simbilûskê
Destmala destê bûkê?
(sivnik-milkis) Qereyazî

Sê bira bi şaşikekî, çi ye?
(meşk) Culemêrg

Sor dixwe
Spî dirî?
(aş) Qereyazî

Şev min nerî, pez girt çeman
Sibehê rabûm kit jê neman?
(stêrk) Basan

Şildim bildim
Heşt pê du sim?
(şehîn û kîlo) Norşîn-Bedlîs

Şkefta tarî
Tijî mirarî(hacet)?
(dinan) Basan

Şkevlatûka mala
Çûye devê deriyê xala?
(kûsî?) Dihê

Şem û şepal e
Serjêkirin betal e
Her sê dîna helal e?

(masî) Dihê

Şim şereq
Li dîwar req?

(çilm) Dihê

Şivik hişk
Ser kurîşk?

(pozsimik-xizme) Qerecdax

Şiva ter
Ket guher?

(mar) Culemêrg

Şiva hişk
Li guhişk

(stre-stûr-qiloç) Norşîn-Bedlîs

Şêr dixwim
Newêrim herim cihê şêr?

(nanê binê agir) Pasûr

Şîronek,
Daronek
Guhîpelok birêket
Serpîvok bi du ket?

(kerge-baxbozumu
Şîronek:tirî
Daronek:dara tirî
Guhîpelok:hêstir
Serpîvok:mirov) Semsûr-Kolik

Şimhûno
Du qûno?

(gindor-banger) Mêrdîn-Stewrê

Şev xatûn e
Roj cariye ye?

(melkes-sivnik) Mêrdîn-Stewrê

Şewqa herî mezin
Kî dide serê xwe?

(ê serê wî herî mezin) Qereyazî

Şil bike,
rep bike,
tê re bike. Çî ye?

(ta û derzî) Gundikê Melî

Şaşik li ser sera ye,
Bang dike, lê ne mela ye?

(dîk)

Şev reş e,
Şûv reş e,
Miha qember e,
Berxî li bere?

(miha reş?) Botan

Şûva reşî
Ew dimeşî,
Dil û cîger pê digeşî?

(trên)

Şewqa wê da newqa min?

(eynik)

Şkeftekî reş
Tijê golikê beş(bej)?
(dev û diran)

Şeş ben û benik
Du nan û kutilik?
(şêhin û weqî)

Şilo milo
Kete qul û milo?
(dewl û bîr)

Şikefta tarî
Tê de rûniştiye kûçikek harî?
(dev û ziman)

Şikefta tarî
Li ser stûnên xwarî?
(zik û parsû)

Şil dixime
Zûha derdikeve?
(nan) Qereyazî

Tenûrek him himê
Tijî nanê genimê?
(gurbika mêşa hingiv) Dihê

Tama şîvê
Kapaxa (devik) qûnê?
(dûvê mihê) Semsûr

Tê de tune dewsa qûnê
Heye dewsa stûnekî?
(kalkevîk-kidadik) Qereyazî

Tenûra metê
Kadek ketê
Destê kesek negihijtê?
(heyv) Culemêrg

Tenûra xumxumî
Tijî nanê genimî
Sibhê rabûm xetimî?
(stêrk) Culemêrg

Tenûra xum xumî
Tijî nanê genimî?
(hêjîr) Êlih

Tenûra him himî
Tijê nanê genimî?
(gûz) Mêrdîn

Tendûra him himî
Tijî nanê genimî
Bi şev tijî
Bi roj hedimî?
(stêrk)

Tu diçî ew têt
Tu disekinî ew disekinêt?
(sih-sî) Cizîrê

Tejî şkeftekî şiv kopal in
Yek jê ne rast in?
(strû-şax-qiloç) Cizîrê

Mamkê mino
Teyr firî bêçeng?
(nêvcîrvan) Cizîrê

Tîr ba ye
Kevan çerm e
Ji pehniyê difelite
Li kepê(poz) dikeve?
(tir)-Wan-Miks

Tiştî min heye
Ne tê kirîn
Ne tê firotin
Tune ji wê şêrîntirîn?
(xew) Qerecdax

Tiştekê min heye
Diçe nexşika li pey xwe çêdike?
(lastîka pê) Pasûr

Tiştekî min heye
Sê dev e
Devê mezin qûna te ve?
(şal) Mêrdîn

Tiştekî min heye
Li nava malê ye
Yek pê nizane?
(sivnik) Hazro

Tiştekî min heye
Reş e, dirêj e
Ne werîs e?
(mar) Mêrdîn

Tiştekî min heye
Li avê dixim naşike
Li erdê dixim dişike?
(hêk) Hazro

Tiştê tiştanî
Nav mêzera siltanî
Ji Xwedê kes nizanî?
(jina hemle) Culemêrg

Tiştê tiştê tiştanok
Binê kevirê xiştanok?
(kûsî) Pasûr

Tiştê minê tiştanî
Li paş kevirê xiştanî
Ne pê heye ne panî?
(hêka kûsî) Qerecdax

Tişteke min heye tiştanî
Ne pê heye ne panî
Her roj diçe ber kanî?
(cer)

Tişkî min heye
Wer derê
Paş xwe nanêrê?
(çem) Qerecdax

Tiştekî min heye
Ji tiştan tişt e
Bi parsî ye û bi pişt e
Bê xwîn û bê goşt e?
(pel) Farqîn

Tiştê minê tiştanî
Paş kevirkî danî
Kêra Hz.Alî li stû danî?
(masî) Qerecdax

Tasa mast
Li cihekê rast?
(heyv) Farqîn

Tişt in, mişt in
Sernivîşt in
Baran barî
Xwe guviştin?
(çûçik, çûk) Qerecdax

Tehta daçû
Av pê de çû?
(paznûk-parzûng-safok) Amed

Tenûra dadayî
Tijê nanê badayî?
(şeran-beniyê spî) Êlih

Tu çûyî ser zinarekî
Lê xist darekî
Deng çû hezarekî?
(def) Semsûr-Kolik

Tu deri(diherî) der ve
Ez ê sê fîta bidim te
Êdî tu sax nayî hundir, çawa?
(ez ê niha fîtek bidim te,
a din jî kengê dilê min xwest) Qereyazî

Tiştekî min heye biçûk e,
Tijî odekê ye ?
(Mûmik)

Tişt tişta tîne
Kul evdî mişka tîne?
(şeh) Qerejdax

Tu bixwî dikeve ber didanan,
Tu nexwî dibe gul û gulistan ?
(dendik)

Tasika min a cim cimî
Tijî ardê(arvan) genimî?
(hêjîr) Semsûr-Kolik

Tiştek xweşik heye
Xwedê ew daye,
Zana û roni ye
Heft derî lê ye
Kî nezane bê mêjî ye!
(serî)

Tuj e weke kêr e,
Lê pirr bi xêr û bêr e?
(dasa nana)

Tep tep dike,
Şeq şeq dike,
Genim bê sitar dike?
(mîrkut)

Tiştekî min heye
Li xanî malê bê rû bê dardaye?
(pistîk) Konya

Tişta tiştanî
Di nêv mîzera siltanî
Ji bilî Xwedê kes nizanî?
(jina bi zaro) Gundikê Melî

Tiştekî min heye
Bi rihên xwe ve daliqandî ye?
(derî)

Tizbî ya kalê,
Berê xwe da palê?
(mar)

Tiştekî min heye
Bi ro digere bi şevî xwê qurin?
(çuçik) Konya

Timî divilvile
Ziman nîne lê diştexile?
(tilî)

Tiştek ji tiştan
Ez diçim, ew nayê?
(şop-rêç)

Tiştekî min heye tiştok e
Gûyê wî li devan xweşkok e?
(mêşa hingiv)

Tiştekî min heye
Ji her tiştî re divê?
(nav)

Tiştekî şêrîn e
Lê nayê xwarin?
(xew)

Tehl e weke zilindar
Gelekan ji xwe re dike neyar?
(ziman)

Tiştekî min ji tiştan e
Li ser bana xiştan e?
(stêrk)

Tûj e weke şûr
Xweş e weke bilûr?
(ziman)

Teq teq tê
Çîzevîz tê
Sewta gur tê?
(bangeran-gundor)

Teq û req li jor
Li ban dixe, li jêr û jor?
(çeqçeqa aş)

Teyare xweş teyare
Çi bikim serê wê dar e?
(werîs û heçik-heçû)

Tenûra axînî
Dûkêşa darînî
Bû buhêra çermînî?
(qalûn)

Tê mîna bayê
Serê wê mîna gayê
Boça wê mîna seyê?
(balafir)

Timî dizire
Ji bavê xwe mezintir e?
(def)

Tiştekî min heye
Di qulekî de kerîkî pez?
(moristan-kunmêwî)

Tûtika çar çembil çi ye?

(kûsî)

Tiştekî min heye
Dinyayê de tu çi qas xwê bavêjiye
Şor nabe?

(hêka neşikandî) Qereyazî

Tiştek e
Dinya tev de diçiye
Qevdikek qirş naçiye?

(guh) Cizîrê

Textê rewan
Dîwarên reş
Du stêrkên geş
Du rêz morî
Du qulên tarî

(serê mirovan) Cizîrê

Vî milî fis e
Wî milî fis e
Li xweliyê fetise?

(kîso-mamê mîz) Cizîrê

Vî milî teht e
Wî milî teht e
Nêvê de şil û şeht e?

(hevîr) Cizîrê

Vî milî rizde
Wî milî rizde
Yekê nêvê de
Navê wî Evdilezîz e?

(ziman) Cizîrê

Vî milî dar
Wî milî dar
Di nav de sayê har?

(mişar-birek) Wan-Miks

Vî milî rêx
Wî milî rêx
Di nav de
xweriyê(xwarina)şêx?

(karîkê hingiv-gurbik-qowan) Wan-Miks

Vî alî hestî
Wî alî hestî
Di navê de goştê rastî?

(kûsî)

Vekirî kon e,
girtî gopal e?

(sîwan)

War û war
Çar pê ne dewar?

(dolap) Pasûr

Willeh pêçî ye
Billeh pêçî ye
Famkero
Fahm bike ka va çi ye?

(pêçî) Semsûr

Weke şahîna
Vedikê birîna?

(derzî) Basan

Wey sihika nava rê be
Gava wext bê çêdibe?

(sêv) Basan

Wê hêlê teht
Vê hêlê teht
Di nav de pîra peht[1]*?*

(kêç) Qerecdax

Wekî pirpel e
Nivîs lê bel e
Bi bend û bal e
Ji te re heval e!

(pirtûk)

Wek şivanê berxika
Dinêre li zaroka
Fêrdike hêdîka
Zanîn û tiştika!

(mamoste)

Wek stêrkan diçirûske
Deriyê wê wek brûsk e
Rondik davê wek nîsk e
Li ser dileqe brû û bisk e
Kî ker nebe, wê naske!

(çav)

Wek kulavekî sûtî ye,
Ji vir heta bexda yê raxistî ye?

(ewr)

1 Bi wateya pîrhevok an jî pîramirovxwer hatiye bikaranîn.

Weke hêkê ye
Lê ji wê girantir tune ye?
(dinya)

Xişt û mişt
Çû dergehê rûnişt?
(milkis) Dihê

Xalê yemrîxan
Newala goman
Sê cenan
Duwazdeh qetûf[1]
Sêzdeh cendan[2]*?*
(rez) Hazro

Xwêhek ya te heye
Her roj xweliyê li xwe dike?
(moxila arvên) Basan

Xwêhek ya te heye
Her roj edav jê tê?
(dara ben) Basan

Xwehr û xwehr
Rast û şikestî?
(stûhr-qiloç) Basan

Xwişka min her ro
Baxek çavik dişo?
(kevçî) Dihê

1 Kelik,helik,sepeta piçûk

2 Savî, sepeta mezin.

Xanî li ser ustûnekê
Te rakir şûna qûnekê?

(kuvarek-kidadik) Semsûr-Kolik

Xatûna ser kursî
Naxwe nanê tirsî?

(çira) Semsûr-Kolik

Xaltiya gulistan e
Ne ber e ne bistan e
Çil dergûş e li ber destan e?

(mirîşka kurk-qup) Qereyazî

Ximav û xar
Lastîk û dar
Tilî lê hewar
Li kaxizê bar
Tîpên yar û har
Digirin rêz û tar!

(qelem)

Xweda yê Mîhrîban,
ji me ra donzdeh sêva şand
Me yanzdeha xwarin, yekê nexwar?

(Rojiya meha Remezanê)

Xaniyekî gilover û spî,
Bê pencere, rojin û derî,
Tê de rûniştiye bûkeke zerî?

(hêk)

Xalkî xala
Çû pişt mala
Şingîn kete ezmana?

(birûsk) Qereyazî

Xangaka min heye
Serî xwe tiji raşk?
(ecir-hêjîr) Konya

Xan
Tijî mêvan?
(dev û diran)

Xerîn xerînç
Duwazdeh derînç?
(kuncî) Dihê

Xwar e, ne dar e
Dimikê, ne kar e
Dikişe, ne mar e?
(av)

Xwişka min a hilgustan
Ne ber e û ne bostan?
(mirîşk)

Xana li pişt malan e
Dibe kinc bi însan e?
(pembû)

Ya min e, min nasnakê
Defterên din yaznakê?
(tilî) Basan

Ya li ser zenda
Hate çenda?
(saet) Qereyazî

Yekî lê dikim
Didoyan pêva dardedikim?
(siwarê hespan) Qereyazî

Yek dido bawer sisê
Çeqlê fisê
Sîtila xwînê
Dadbalînê?

(gurzika çilo) Dihê

Yên ku ez dibînim
Tu nabînî?

(çav) Qilaban

Yê mirî di erdê de
Yê sax hat û xwe lê da
Yê mirî yê sax girt û li erdê da?

(xefik)

Yek Serî,
Yek pênc,
Didu tije,
Yek vala?

(1. Xweda, 2. Nimêj, 3. bihuşt û dojeh, 4. Cîhan)

Yekê got ayy! Milê mino.
Yekê got: ayy! Pişta mino.
Yekê got xwezka min û canê mino?

(1. dîwar, 2 .girş, 3. bangur/banger) Gundikê Melî

Yek tabût
Tê de vezelîne çil kesê tebût?

(niftik)

Zelê zerwan
Nexşê perwan
Ne dîn e(heye) ne îman?

(mar) Pasûr

Zînê reşo siwar bû
Kulfet pê şabû?

(sêl) Pasûr

Zîq û zîq
Du ling û heşt çîq?

(cotyar û ga) Pasûr

Zivistanê azab e
Havînê axa ye?

(lox-banger) Semsûr-Kolik

Zerik goştînî,
Girar qîrînî,
Hesko darînî?

(kildank, kil û kilçov) Gundikê Melî-Şernex

Zehf kalekî hilhilî,
Jê naçe çerm û dirî?

(jijo, jûjî)

Zana ye ziman nîne
Aqilmend e rû nîne?

(pirtûk)

Zir zir tûle
Eyar heye mû tune
Xwarin heye gû tune?

(qirnî-kirnî) Qereyazî

Zik li ser zik
Dest li ser destik
Karê jinik?

(destar)

Zûha dixime
Şil derdixime?

(gema devê hespa) Qereyazî

ÇÎBENOK - ÇIKÇIKO

Çîk esto
Nika qijîro
Dinya pîlîro?
(çim) Lîcê

Ê tira zîzo
Xirxirê gozo?
(rîye-birûsk) Çewlik-Dara Hênê

Perîn pîrê min şîn o
Zareyî sûr o
Gocagî sey o?
(zeweş) Lîcê

Ser sûr o
Bin tantir o?
(welî-xwelî) Lîcê

Tewer tîj û tanî
Zara wor û lekanî?
(ard) Lîcê

Qela belek e
Xewe re berde felek e?
(mektûb) Lîcê

Kela wê tutekî
Pir nutekî?
(êncîr) Lîcê

Kel û qol
Vazda gol?
(qîncele) Lîcê

Ma çarşîya da girewt yew hew
Ma berd kîye hezar hew?
(hinar) Lîcê

Ma ko de dî yew kerra
Ma şî ewney yew ser e?
(kesa-kûsî) Lîcê

Çowa çewt e
Pey heft koya da kewte?
(keskesor) Lîcê

Çîk esto
Alûsîya day kulfetî?
(toq-sêl) Lîcê

Çîk esto
To wa besto?
(namî) Lîcê

Yew çîy min esto
To ra(ya) besto?
(name-nav) Pîran

Yew çîy ma esto
Vera weno
pişkilo keno
Peyra kew keno?
(cirik-makîneya circirê) Pîran

Yew çîy min esto
Heton yerey geyren
Yerey yeno fek yey akerde monen?
(sol-kûtik) Pîran

Yew çîy min esto
Heton yerey min rey ra geyren
Yerey yeno herinda yew ponotit vinden?
(çowa-kopal) Pîran

Yew çîy esto
Pey xora nê oynîn
Şono nişono nê qedin?
(ro-aw) Pîran

Bavkal kewt
Örz eyel sera kewt?
(kîron-pird-keran-girş) Pîran

Zomay xaloy kaşir kayme gunên
Nengo çîneno?
(zerenc-kew) Pîran

Ên kinar kaş
Ay kinar kaş
Mîyon de topay qûmaş?
(zon-ziman) Pîran

Yew çîy min esto
Don kerar çîy nêbeno
Awkir gunen dirêno?
(pel-kaxiz) Pîran

Yew çîk min esto
Pird ra qalin
Pel(kaxiz) re sivik?
(meşk) Pîran

Ga ora
Doçik pera?
(tûfang) Gimgim

Kelo kir
Kewt bir?
(çilet-jilêt) Gimgim

Roj geyreno
Şan di amekiye
Fekê ci akerdemeneno, çi yo?
(sow-pêlav) Gêl

Pontîla vaj
Eş dî kaş?
(burêh-birûy) Guleman-Elazîz

Yew dapîra mi esta
Xo bi bo pîne kena?
(Toq-sêl) Guleman-Elazîz

Yew çî mi esto
Xo bi xo mezelê xo keneno?
(dalpa-dilop) Guleman-Elazîz

Kel me henar
Şî zinar
Kerd nîkerd neame war
Mi yew şeple da pîro ame war
Hinzar gil xone erdî war?
(erdîş-rîh) Guleman-Elazîz

Yew şeltê mi esta
Tim ha awdo?
(zon-ziman) Guleman-Elazîz

Çerning koyti rehar
Duning koyti dima?

(her-bara-merdimê) Guleman-Elazîz

Yew axor me esto
Yew pontîla waj
Tê de ca(h) nigena
Yew bol bizo
Tê de ca(h) geno?

(qula mîjlûro-kunmêwî) Guleman-Elazîz

Nor di perçî dor di perçî
Orta di qeragoçî?

(çîm-çav) Guleman-Elazîz

Şak şak hem ame
Piyî îmam e

(seat) Guleman-Elazîz

Bapîr mi noverdî
K... g... boverdî?

(kû-kundir) Guleman-Elazîz

Yew çî yê min esto
Ez donû keraro nêşikeno
Ez donû aw kiro şikeno?

(kaxido) Pîro-pîran

Yew çî yê min esto
Hetonî yereyî geyreno
Yereyî hindîyayî
Yew ponc qûrûşî cageno?

(çowa-gûpal) Pîro-Pîran

HEJMAR: 899+38= 937

VARYANTÊN HINEK MAMIKAN

Berhev dikî barê ga ye
Datînî erdê weke çiya ye?
(kon)

Bi roj xulam e,
bi şev xanim e?
(sivnik/melkes)

Bi şev bûk e
Bi roj pepûk e?
(nivîn) Mêrdîn-Qoser

Bi şew razam hewş tije bû
Sibê rabûm yek nemabû?
(stêrk)

Bi şev dixemilin
Bi roj ditemirin?
(stêrk)

Ber kevirî siltanî
Kêra Hz.Alî li istî(stû) danî?
(masî) Semsûr-Kolik

Binî di erdê de
Nîvika wî kerê de
Serê wî bavê te de?

(genîm) Wan-Şax

Binî di erdê de ye,
Nîvî ji kerê ye,
Serî ji te re ye?

(genim)

Bê rih e
Riha tîne?

(şehê seriya û kêç) Qereyazî

Bûk li hundur
Porê li derva?

(lazût-garis)

Çil çîq in
Çil berçîq in
Çil mifte ne
Çil qulfe ne?

(Qur'an) Cizîrê

Çil çîq in,
Çil belçîq in
Çil mifte ne
Çil ode ne
Çil têde ne?

(Qur'an) Botan

Çeqmeq e Çeq û req e
Heçî nezane ehmeq e?

(çeqmek, dûpiştik) Botan

Ez çûm ser ban(e)kî
Hat nal nala birîndar(e)kî?
(dasik û bivir) Dihê

Çûm nava delê
Ez geriyam negeriyam
Min şivekî rast nedît?
(mar) Farqîn

Çar çarix
Bîst û çar bençarix?
(nal û bizmarê hespan)

Çar bira nin, çar diyar,
Yek germ, yek hênik,
Yek şilî û yek jî sar?
(demsal)

Du qulê roviya,
Du çirê neviya,
Aşek bêav di bin da geriya?
(1. Poz. 2. Çav. 3. Dev.)

Du mezelê şûştî veşûştî
Du feqe lê rûniştî?
(gûz) Cizîrê

Diçim diçim
Lê nagihime?
(sihik) Dihê

Diya min qesrek
Li ser sê stûna ava dike?
(gore û sîxikên wê) Dihê

Digere bi roj û şev
Disekine dev ji hev?
(şekal)

Difire per tune
Didûşî şîr heye, gihan tune?
(kereng) Semsûr-Kolik

Deh bira tên deştê
Her yek ferşek li piştê?
(tilî û neynik)

Di dinê de ji şekir şêrîntir e, çi ye?
(xew)

Dikeve avê şil nabe
Dikeve bin axê zingarî nabe?
(zêr)

Du rêz giya,
Li pişt çiya?
(Kezî)

Dehlekî me yî gur heye
Em nikarin darekî rast jêkin?
(goma-qiloçê pez) Pasûr

Deve bi bar
çû zinar?
(Kevçî)

Du xwişkên cînar
Ji hevdu nakin bawer?
(çav)

Dev dirêje,
Xwîndirêje,
Dest davêjimê
Berdavêje.

(tiving)

Dev dirêj e
Qûn qirêj e
Dest davêjim
Berdavêje?

(tiving) Qereyazî

Diz li hundir e
Serî li derva ye?

(bizmar)

Ew diçe hundir
Dûv pê re naçe hundir?

(kevçî)

Ez çûm Gite
Anî darek du gulte
Da nêvrana bavê te
Bû çirçira diya te?

(meqes) Botan

Ez çûm gite
Min anî du dargên duqulte
Min xist ber bavpîrê te
Bû şîr şîra pîrga te?

(meqes) Qilaban

Ez çüm şkeftekî
Tê de mişt e kopalê kenêrê
Yek kêr nehat
Ez destê xwe bigrim?

(şîxê bizinê-qiloçê bizinê) Qilaban

Ez çûm nizarekî
Darek rast nînbû ez bêxim destê xwe?

(şax, stûrh) Cizîrê

Elba(tasa) mast
li guhera rast?

(hîv)

Ez devê vedikim qûn vedibe
Ez devê digirim qûna wê tê girtin?

(meqes-cabir-cewr-qelik) Lîcê

Ez çûm şikeftekê
Min darek rast nedît ez bigirim bi destê xwe?

(şaxê bizinan) Gundikê Melî

Ez diçim, ew jî diçe
Ez radiwestim, ew jî radiweste
Ew çi ye ?

(siya mirov)

Ez vedikim naçe
Girê didim diçe?

(benê solê)

Garana maman
Girtin ser çeman
Bû sibe yek jê neman?

(stêrk)

Guhbelok birêket
Pêpehnok pêket
Şîrîno li nav piştê ket?

(ker, zilam, dims) Norşîn-Bedlîs

Girekek mû
Li çiyê belav bû?
(mij)

Ga bi dêr(dar) ve
Çû zinêr ve?
(kevçî) Qerecdax

Gûyê mêşa ye
Xwarina axa ye?
(hingiv)

Gihê dixwe ne bizin e
Hêkan dikê ne mirîşk e
Hişk e ne Kevir e
Bele ev çiye?
(kûsî)

Ga orî
pişkul firî?
(tifenk)

Gayê kûl li kû mexel be
Li wê derê giya şîn nabe?
(agir-şewat) Dihê

Hem hema
Ber çema
Ne gur dixwê
Ne diz dibê?
(aş) Hezex

Hanyan e, manyan e
Ferşê derê kaniyan e
Rê nade karwaniyan e?
(qerîsek-cemed-qeşa) Botan

Hêsin û bizin
Gayê mezin
Tev dilîzin
Tev dibezin?

(pêlav û mirov)

Hel hela bû
Reşhelê siwar bû
Piçûk û mezinê malê tev pê şa bûn?

(beroşa xwarinê)

Hespê şê
Bazda hewşê?

(kêç) Qereyazî

Hilindir bilindir
Law ji bavê bilintir?

(ar û dû) Qerecdax

Hilindo milindo
Kurek ji babê bilindo?

(rêvas) Gundikê Melî

Haniya maniya
Ferşê li devê kaniya
Rê neda aşvaniya?

(qeşa-cemed)

Ho kilo
heft qat çilo?

(pîvaz)

Hindî tiliyekî
Tijî xaniyekî?

(mûmik) Culemêrg

Ji tiştan ne tu tişt e
Lê belê didan xişt e?

(pîşî-poşu)

Mamgê mino mamanî
Ji Xwedê pê ve tu kes nezanî?

(jina bi halkî) Cizîrê

Ji hingiv şêrîntir e
Ji risasê girantir e?

(xew)

Ji hir û ba te
Fît li qûna te?

(kêç) Dihê

Kalo ji jor de têye
Dirik li piştê ye?

(jîjo)

Kalo tê ji rê
Tefala striyan li piştê?

(jîjo)

Kerê netewilandî
Mêrga neçêrandî
Berxa nemêjandî?

(1. şeytan, 2. bihûşt, 3. Hz Adem) Norşîn-Bedlîs

Kûça sileymanî
Danî li ser xanî
Kesî pê nizanî?

(jina bi zaro)

Kumikê sorik
Tijî morik?
(hinar)

Kok li ezman e
Serî li erdê ye?
(roj)

Ker zirî
Bişkul ji qûnê firî?
(çifte-tifeng û fîşek) Cizîrê

Ker zirî
Kuspil firî?
(ker:tifing, kuspil:gulle) Qilaban

Kerê bibar
Çû zinar?
(dev û kevçî) Pasûr

Ker û bar çit
Dûv naçêt?
(kevçik) Şernex

Kofiya xezalê
Totî newalê?
(zîpik-teyrok) Qereyazî

Kaloyek tê ji deştê
Barê striyan li piştê?
(jûji)

Kalo tê ji rê,
Bêndera stirîya li piştê?
(jîjo)

Ker zirî,
Piskul firî?

(tifenk)

Ker zirî
Bişkul firî?

(ker: tiving, bişkul: gulle) Pasûr

Kalê hilhelî tê ji deştê
Piştîkî dirî li piştê?

(jûjî) Pasûr

Kofiya xezalê
Gêr bû newalê?

(sî) Pasûr

Kofiya xezalê
Hol bû newalê?

(hîv)

Kaniya qinê qinê,
Mîr û beg dest didinê?

(poz)

Ker zirî
Bişkul firî
Lê ketî
Pê mirî?

(tiving û guleye wê)

Kumê tiftik
Tijî nutik?

(hêjîr) Qereyazî

Kumê tûtikê
Tijê nûtikê?

(hêjîr) Qereyazî

Komkirî barê gakê
Vekirî weke çiyakê?

(kon) Gundikê Melî-Şernex

Lemê lem da
Kefê kef da
Mer(mar)hat
Masîkî dev da?

(lemba) Semsûr-Kolik

Lalîxanê lal xeber da
Masî çiv da
Golê kef da?

(lambe)

Li erdê weke gîsk e,
Li ezman weke nîsk e?

(eylo)

Lebleb e
Li ber çem e?

(aş)

Mele û qîza xwe
Keşe û jina xwe
Çûne mizgeftê
Derketin sisê
Ev çawa dibe?

(qîza melê jina keşe ye)

Min ji darê kir hebkî
Min anî male hezarkî?
(hinar) Pasûr

Mûyê du karikan
Avêtine ser du darikan?
(kon)

Mamkê mino
Min dest da qûn, dev vebû?
(meqes, cew) Cizîrê

Min tiştek dîtî
Di nav de du reng av dişimitî?
(hêk)

Mezela şuştî û mištî
Du feqên çavreş tê de rûništî?
(gûz) Gundikê Melî

Ne li erd e ne li ezman e
Hevsarê wî li destê insan e?
(teyare) Qereyazî

Oda şûştî veşûştî
Du beyzade tê de rûništî?
(gûz) Wan-Şax

Odeyek şûştî,
Bilbilek tê de rûništî?
(dev û Ziman)

Odeyek şûştî,
Rêzek zilam lê rûništî?
(dev û diran)

Pênc xwişk şefeqê heta êvarê
Gora hev dikolin?
(şîşikên goreyê) Pasûr

Pişo pişo nêrgizo
Çu li ber ava dengizo
Ne gur dixwe ne hirço?
(pisîk)

Piyana mîra tehtê ket
Deng li dinê ket?
(birîsk) Cizîrê

Piçka çê
Bazda hewşê?
(kêç)

Mamkê mino
Pênc bira qesrekî ava dikin?
(penc sîxikên gora) Cizîrê

Pazê amo
Li devê çemo
Sibê rabû
Kit jê nemo?
(stêrk) Wan

Pirtika karê
Li ser guhê darê?
(kon) Gundikê Melî

Qasimê qûnxwar
Çû serê dar
Dar anî xwar?
(Das)

Qesra sipî ye
Bê derî ye?

(hêk) Culemêrg

Qesra sipî
Bêderî?

(hêk) Dihê

Qûn li axê, serî li qûn
Dest li kaniya rûn?

(bizin û guhan)

Qûnik di erdê de
Noq di kerê de
Serî di qûna dê de?

(genim û ka)

Qama wê ya kewê ye
Barê wê yê kerê ye?

(pêlav)

Quncikê tarî
Berf lê barî?

(aş)

Reş e, reş e mîna qîr.
Spî, spî mîna şîr.
Diçe diçe mîna mîr?

(qijik)

Rabûm ser dîwarekî
Lingên min ket eyarekî?

(gîzme-cezme) Qereyazî

Reş e reş e wek qîr,
kutilka çêdike wek mala mîr?

(kêzika gû) Gundikê Melî

Ser mişar e bê xepar e
Carna kes e carna mela ye
Tu ne ker bî dîk e?

(dîk) Cizîrê

Ser qulîpancî zirçone
'Eyar heye mû tine?

(beq) Botan

Serî kurkirî
Binî kurkirî
Di binê te re kirî?

(kulav) Qereyazî

Sor e, ne sêv e
Nav sipî ye, ne penîr e?

(tivir-şêlima sor)

Sîtila savarê
Li serê darê?

(hinar) Wan-Miks

Sîniya savarê
Li ser guhê darê?

(hinar) Şernex

Mamkê mino
Siminê du qûn?

(banger-bangur) Cizîrê

Sindoqek silêmanî
Ji xwedê pê ve kes nezanî?
(pîreka bi zaro) Sûrgûcî

Ser mişar e
Bin mikar e?
(dîk) Wan-Miks

Sêniya can
Tijê mercan?
(ezman û stêrk)

Sindoqa silêmanî,
Min girê da bi Rehmanî,
Venabi heta axirê zemanî?
(Jina bi zaro)

Sê heb birayên hev henin,
Her roj çavên hevdu derdixînin?
(cax, şîşikên gora)

Sêniyek mast
Li be(h)nekî rast?
(hîv) Hezex

Sêniya mast
Li cihekî rast?
(heyv)

Serî miqar, dûv mişar
Bang dide dost û neyar?
(dîk)

Sed mal sikakî
Ser simê gakî?
(hinar)

Sêniya can
Tijî mercan?
(ezman)

Serê dinê
Binê dinê
Du guhîj tenê?
(roj û heyv)

Sor sorkê
Erdê kolkê?
(xilt)

Senderûk ser senderûkê,
Kilît di destê bûkê?
(destar-gêrûse)

Serê mar e, ne mar e,
Diçêre ne kar e,
Çar pê ye ne dewar e?
(kûsî)

Serê wî li zikê min e
Gûyê wî li devê heftê û heft bavê te?
(sirsûm-meşk) Qereyazî

Ser mişar e
Dûv kopal e
Heçî nezane
Kero bibêje dîk e?
(dîk) Norşîn-Bedlîs

Sisê di sihê de ne
Dido li tavê ne?
(nimêj) Dihê

Serhilû ye ne mar e,
Grêkodel e ne dar e,
Giya dixwe ne dewar e?
(kûsî-şkêvlatûk) Gundikê Melî

Ser text e
Bin text e
Di nav de pîreke bêbext e?
(kûsî)

Sindirûka li ser sindirûkê
Mifte ya li destê bûkê?
(gêrûse-destar)

Şemûna
Du qûna?
(gundor-bangeran)

Şeqşeqî
Dîwar pekî?
(bêvil)

Şeş ben
Du qût û darek?
(mêzîn)

Şim şekî
Li dîwar pekî?
(kivkirin, çilm) Cizîrê

Şemo şek da dîwarî?
(kilmiş-çilm) Culemêrg

Şiva ter
Li guher?
(Mar) Dihê

Şik li minî
Şik li dîwarî?

(çilm) Qilaban

Şîrînok li darînok,
Darînok li guhbelok,
Guhbelok bi rê ket,
Dunigo pê ket?

(Şîrînok: Dims.

Darînok: Pal.aqol

Guhbelok: Qantir (Hêstir).

Dunigo: Çerçî)

Timî divilvile
Ziman tune lê dištexile?

(ziman)

Tenûra xim ximî
Tijî nanê genimî?

(stêrk) Qereyazî

Tenûra gum gumî
Tijê nanê genimî?

(hinar) Lîcê

Tenûra dimdimî
Tejî nanê genimî
Siharê rabûm xetimî?

(stêrk) Cizîrê

Tenûrek xum xumî
Tijê nanê genimî?

(goz) Sûrgûcî

Teyştek mast
Li cîkî rast?

(hîv) Qerecdax

Tiştanok, miştanok
Li ber kevirê xiştanok?

(Kûsî-şeytanok)

Tişteke min heye tiştanî
Nav mêzera kitanî
Ne pê heye ne panî?

(hêk)

Tirba (gora) xwe
Bi xwe dikole?

(dilopa avê)

Tenûra dadayî
Tijê kilorên badayî?

(gwîz-goz)

Tiştekî min heye
Diçe û diçe
Li paş xwe nanihêre?

(av)

Tiştekî min heye
Tim diçe li pey xwe nanêre?

(çem) Pasûr

Tiştekî min heye
Ji her kesî re lazim e?

(nav) Mêrdîn

Teq teq dike, ne dar e
Seri mişk e, ne mar e
Giya dixve, ne kar e?
(kûsî)

Teştek mast
Li guherek rast?
(heyv) Salnameya NÇM'ê

Tiştekî min heye,
Her têm li male,
Geh şîrîn e, geh tahl e.
(Ziman)

Vî milî dep e
Wî milî dep e
Tejî di nêvê de sil û sep e?
(hevîr) Cizîrê

Vî milî rêx e,
wî milî rêxe
Nêv de taştiya şêx e?
(hingiv) Botan

Vî alî teht e
Wî alî teht e
Di nav de tê
Pîrekî reht e?
(spêh-spî) Pasûr

Vî alî text
Wî alî text,
Jê derket kalekî bêbext?
(Kûsî)

Vî alî dar e
Wî alî dar e
Di nav de sekî har e?
(şûr) Pasûr

Yeka reşa dirêj e
Dest didim berdavêje
(tiving) Qereyazî

Xişt pişt
Li pişta derî rûnişt?
(gêzî-melkis) Wan

Xişt û mişt,
Çû li pişta derî rûnişt?
(Sivnik-melkes) Wan-Şax

Xanima li ser kursî
Naxwe nanê tisî?
(lambe) Qereyazî

Xalê minê bi lingekî
Diajo garana gundekî
(merkut-mîrkut) Qereyazî

Zerika (tasek) sorik
Tijî morik,
Çi qas tol bike narijin?
(hinar)

Ziq ziqo
Heşt niko
Du çîqo?
(cohtkar û gayê wî) Farqîn

HEJMARA VARYANTAN: 185

ÇEND MÎNAKÊN PIRSÊN MANTIQÎ

Refek çûk li hewa bû, çûkek jî li erdê bû. Ref ji çûkê re dibêje:

– Selamûn aleykûm ey sed çûk!

Çûk dibêje:

– Ez ne sed im. Bi du qatê we û nîvê we û çaryeka we û bi min ve em sed in. Li gor vê rewşê, refa çûkan ji çend çûkan pêk tê? (hejmara refê=36 e) Kolik-Semsûr

Mirovek çû ser erd. Av li ser erd tune bû. Kûpikek av li ser kerê girêdayî bû û ker winda bûye. Mirov destmêj digire û nimêj dike. Di vê demê de ker hat û ziriya. Û avdesta mirov şikest. Çİma? (ji ber ku mirov avdesta teyemûm girtiye.) Kolik-Semsûr

Mirovek bi sed panotê xwe diçe mezatê. Dixwaze sewalan bikire: beşekî ga, beşekî bizin, beşekî mih. Gayekî bi deh panota ye, bizinekî bi nîv panot e, mihekî jî bi du panota ye. Li gor vê rewşê bi vî pereyî çend ga, bizin û mİh tê kirîn? (bersiv:40/10=4 ga; 44*2=88 bizin; 16/2=8 mİh) Kolik-Semsûr

Agahî:

Di vê berhemê de, 899 mamikên kurmancî, 38 mamikên zazakî bi tevahî 937 mamik û 185 varyantên van mamikan hene. Û dîsa 3 heb pirsên mantiqî jî hene. Ji van mamikan 609 heban min berhev kirine, yên din jî ji van çavkaniyên li jêrê diyarkirî, hatine berhevkirin.

Hinek Jêderk (çavkanî):

1) www.mirbotan.com

2) Ebdurehîmê Mûşê

3) www.dengemamoste.com

5) Zincirlikuyu.net

7) Salnameya NÇMê

8) Salnameya çirayê

9) Salnameya rojê

10) Miradê Gundikî